UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

30 päivänä marraskuuta 2011 *

Asiassa T-208/06,

Quinn Barlo Ltd, kotipaikka Cavan (Irlanti),

Quinn Plastics NV, kotipaikka Geel (Belgia),

Quinn Plastics GmbH, kotipaikka Mainz (Saksa),

edustajinaan asianajajat W. Blau, F. Wijckmans ja F. Tuytschaever,

kantajina,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi V. Bottka ja S. Noë, sittemmin Bottka ja N. Khan,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa vaaditaan kumoamaan EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 31.5.2006 tehdyn komission päätöksen K(2006) 2098 lopullinen (asia COMP/F/38.645 – metakrylaatit) 1 ja 2 artikla kantajia koskevilta osin tai toissijaisesti kumoamaan kyseisen päätöksen 2 artikla siltä osin kuin siinä määrätään kantajille sakko tai ainakin alentamaan sakon määrää,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja O. Czúcz sekä tuomarit I. Labucka (esittelevä tuomari) ja D. Gratsias,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.5.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

1 Euroopan yhteisöjen komissio totesi EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 31.5.2006 tekemässään päätöksessä K(2006) 2098 lopullinen (asia COMP/F/38.645 – metakrylaatit) (jäljempänä riidanalainen päätös) muun

muassa, että tietyt yritykset olivat rikkoneet EY 81 artiklaa ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA) 53 artiklaa, koska ne olivat osallistuneet 23.1.1997 ja 12.9.2002 välisinä useina eri ajanjaksoina metakrylaattialalla kilpailunvastaisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen muodostamaan kokonaisuuteen, joka kattoi ETA:n koko alueen (riidanalaisen päätöksen 1 artikla).

2 Riidanalaisen päätöksen mukaan kyseessä oli yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen, joka liittyi seuraavaan kolmeen polymetyylimetakrylaatista (jäljempänä PMMA) valmistettuun tuotteeseen: PMMA-muovauskompaundit, PMMA-levyt ja PMMA-saniteettituotteet. Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että vaikka nämä kolme PMMA-tuotetta ovat sekä aineellisesti että kemiallisesti erilaisia, niitä voidaan pitää yhtenäisenä tuoteryhmänä niiden yhteisen raaka-aineen, metakrylaattimonomeerin (jäljempänä MMA), vuoksi (riidanalaisen päätöksen johdanto-osan 4–8 perustelukappale).

3 Riidanalaisen päätöksen mukaan kyseinen rikkominen muodostui hintakeskusteluista ja hintasopimusten tekemisestä eli hinnankorotuksista sopimisesta tai vähintäänkin voimassa olevien hintojen jäädyttämisestä, ja näiden sopimusten täytäntöönpanosta ja valvonnasta, keskustelusta lisäpalveluista aiheutuneiden kustannusten siirtämisestä asiakkaille, kaupallisesti tärkeiden ja luottamuksellisten markkinatietojen ja/tai yrityksiä koskevien tietojen vaihdosta, osallistumisesta säännöllisiin kokouksiin ja muusta yhteydenpidosta rikkomisen helpottamiseksi (riidanalaisen päätöksen 1 artikla ja johdanto-osan 1–3 perustelukappale).

4 Riidanalainen päätös osoitettiin seuraaville yrityksille: Degussa AG, Röhm GmbH & Co. KG ja Para-Chemie GmbH (jäljempänä yhdessä Degussa), Total SA, Elf Aquitaine SA, Arkema SA (aiemmin Atofina SA), Altuglas International SA ja Altumax Europe SAS (jäljempänä yhdessä Atofina), Lucite International Ltd ja Lucite International

UK Ltd (jäljempänä yhdessä Lucite), ICI plc sekä kantajat Quinn Barlo Ltd, Quinn Plastics NV ja Quinn Plastics GmbH.

5 Kantajat kuuluvat irlantilaiseen monialayritykseen Quinn Group Ltd:hen, joka hankki kyseisen rikkomisajanjakson jälkeen 7.5.2004 omistukseensa Barlo-konsernin (Barlo Group plc, joka nimettiin sittemmin uudelleen Barlo Group Ltd:ksi) emoyhtiön koko yhtiöpääoman (riidanalaisen päätöksen 299 perustelukappale). Kantajina olevat yritykset on muodostettu yhdistämällä Barlo-konsernin kolmen aiemman yhtiön (jäljempänä yhdessä Barlo) toiminnot Quinn-konserniin tammikuussa 2005:

– Quinn Plastics GmbH on Barlo Plastics GmbH:n oikeudellinen seuraaja. Riidanalaisen päätöksen mukaan Barlo Plastics GmbH osallistui todettuun metakrylaattialan salaiseen yhteistyöhön (riidanalaisen päätöksen 297 perustelukappale);

– Quinn Plastics NV on Barlo Plastics NV:n oikeudellinen seuraaja. Viimeksi mainittu yritys oli Barlo Plastics GmbH:n emoyhtiö, jolla oli välillisesti hallussaan sen koko pääoma (riidanalaisen päätöksen 38, 43 ja 301 perustelukappale);

– Quinn Barlo on Barlo Group Ltd:n oikeudellinen seuraaja. Kyseessä on entisen Barlo-konsernin emoyhtiö, jolla on suoraan tai välillisesti hallussaan entisten Barlo-yhtiöiden koko pääoma (riidanalaisen päätöksen 300 ja 301 perustelukappale).

6 Kaikki kolme kantajaa ovat riidanalaisen päätöksen adressaatteja, koska komission mukaan Quinn Barlo ja Quinn Plastics NV olivat vastuussa Quinn Plastics GmbH:n (entinen Barlo Plastics GmbH) toiminnasta kilpailusääntöjen rikkomisen aikana (riidanalaisen päätöksen 301 ja 304 perustelukappale ja 1 artikla).

7 Riidanalaisen päätöksen tekemiseen johtanut tutkinta aloitettiin sen jälkeen, kun Degussa oli 20.12.2002 tehnyt sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa 19.2.2002 annetun komission tiedonannon (EYVL C 45, s. 3; jäljempänä yhteistyötiedonanto) perusteella sakkoimmuniteettia koskevan hakemuksen.

8 Komissio toimitti 25. ja 26.3.2003 tarkastukset Atofinan, Barlon, Degussan ja Luciten tiloissa (riidanalaisen päätöksen 59 perustelukappale). Tarkastusten jälkeen Atofina teki 3.4.2003 ja Lucite 11.7.2003 yhteistyötiedonannon perusteella sakkoimmuniteettia tai sakkojen lieventämistä koskevat hakemukset (riidanalaisen päätöksen 60 ja 66 perustelukappale). ICI teki 18.10.2004 yhteistyötiedonannon perusteella sakon määrän alentamista koskevan hakemuksen (riidanalaisen päätöksen 83 perustelukappale). Barlo ei jättänyt hakemusta edellä mainitun tiedonannon perusteella.

9 Komissio osoitti 9.4.2003 ja 29.7.2004 välisenä aikana Barlolle useita tietojensaantipyyntöjä 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17, [EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus (EYVL 1962, 13, s. 204), 11 artiklan nojalla ja sittemmin [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL L 1, s. 1) 18 artiklan nojalla (riidanalaisen päätöksen 62–79 perustelukappale).

10 Komissio antoi 17.8.2005 väitetiedoksiannon, joka koski MMA:han sekä PMMA-muovauskompaundeihin, PMMA-levyihin ja PMMA-saniteettituotteisiin liittyvää, yhtenä kokonaisuutena pidettävää jatkettua kilpailusääntöjen rikkomista, ja osoitti sen muun muassa kantajille ja Quinn Plastics SA:lle (riidanalaisen päätöksen 85 perustelukappale).

11 Suullinen kuuleminen toimitettiin 15. ja 16.12.2005.

12 Yritysten väitetiedoksiantoon antamissa vastauksissa ja suullisessa kuulemisessa antamissa lausunnoissa esittämien seikkojen perusteella komissio päätti luopua erityisesti seuraavista väitteistä:

– kaikkia väitetiedoksiannon adressaatteina olevia yhtiöitä vastaan rikkomisen MMA:han liittyvää osaa koskevista väitteistä;

– kantajia ja Quinn Plastics SA:ta vastaan PMMA-muovauskompaundien osalta esitetyistä väitteistä;

– Quinn Plastics SA:ta vastaan PMMA-levyjen osalta esitetyistä väitteistä (riidanalaisen päätöksen 93 perustelukappale).

13 Komissio teki 31.5.2006 riidanalaisen päätöksen. Komissio totesi kantajista, että ne olivat osallistuneet edellä 1–3 kohdassa tarkoitettuihin kilpailunvastaisiin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin 30.4.1998 ja 21.8.2000 välisenä aikana (riidanalaisen päätöksen 1 artiklan l–n alakohta) ja määräsi niille 9 miljoonan euron sakon, jonka maksamisesta niitä pidettiin yhteisvastuullisina (riidanalaisen päätöksen 2 artiklan e alakohta).

14 Sakon määrää laskiessaan komissio tutki rikkomisen vakavuuden ja totesi ensin, että kun rikkomisen luonne ja se seikka, että se kattoi koko ETA:n, otettiin huomioon, kyse oli asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annetuissa suuntaviivoissa

(EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat) tarkoitetusta erittäin vakavasta rikkomuksesta (riidanalaisen päätöksen johdanto-osan 319–331 perustelukappale).

15 Tämän jälkeen komissio katsoi, että erittäin vakavien rikkomusten luokassa yrityksiin oli mahdollista soveltaa eriytettyä kohtelua siten, että huomioon otettiin rikkomuksiin syyllistyneiden todellinen taloudellinen kapasiteetti aiheuttaa vakavaa vahinkoa kilpailulle. Se totesi tästä, että tässä tapauksessa yritykset, joita asia koski, ”voitiin jakaa [kolmeen] luokkaan sen mukaan, mikä oli niiden painoarvo suhteessa siihen liikevaihtoon, jonka ne olivat toteuttaneet niiden PMMA-tuotteiden myynnillä, joilla ne [olivat] osallistuneet kartelliin”. Komissio totesi, että Barlo, jonka PMMA-levyistä vuonna 2000 ETA-alueella saama liikevaihto oli 66,37 miljoonaa euroa, kuului kolmanteen luokkaan.

16 Eriytetyn kohtelun yhteydessä komissio alensi kantajille lasketun sakon perusmäärän laskentapohjaa 25 prosenttia seuraavin perustein (riidanalaisen päätöksen 335 perustelukappale):

”Komissio ottaa huomioon sen, ettei voida itsestään selvästi tietää, onko Barlo osallistunut PMMA-muovauskompaundeja tai -saniteettituotteita koskevaan salaiseen yhteydenpitoon vai ei. Näin ollen vaikuttaa siltä, ettei Barlo tiennyt tai ettei se välttämättä voinut tietää kilpailunvastaisten järjestelyjen kokonaissuunnitelmasta – –”.

17 Näiden seikkojen perusteella komissio vahvisti kantajille määrättävien sakkojen laskentapohjaksi 15 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 336 perustelukappale).

18 Komissio tutki toiseksi rikkomisen kestoa ja totesi, että koska kantajat olivat osallistuneet rikkomiseen kahden vuoden ja kolmen kuukauden ajan, sakon laskentapohjaa oli korotettava 20 prosenttia (10 prosenttia täydeltä osallistumisvuodelta) (riidanalaisen päätöksen 351–353 perustelukappale). Näin ollen kantajien sakon perusmääräksi vahvistettiin 18 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 354 perustelukappale).

19 Komissio tutki kolmanneksi raskauttavia ja lieventäviä olosuhteita. Se ei ottanut huomioon yhtään raskauttavaa olosuhdetta kantajia vastaan. Lieventävänä olosuhteena komissio hyväksyi kantajien väitteen, jonka mukaan niillä oli rikkomisessa vain passiivinen ja vähäinen rooli, ja alensi näin ollen niiden sakon määrää 50 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 372–374 perustelukappale).

20 Komissio hylkäsi muut kantajien esittämät lieventävät olosuhteet (riidanalaisen päätöksen 375–396 perustelukappale) ja vahvisti näin ollen sakon määräksi 9 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 397 perustelukappale). Koska kantajien hyväksi ei ole sovellettu yhteistyötiedonantoa, niille määrätyn sakon määrä on lopullinen.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

21 Kantajat nostivat nyt käsiteltävän kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 8.8.2006 toimittamallaan kannekirjelmällä.

22 Koska unionin yleisen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin, esittelevä tuomari siirrettiin kolmanteen jaostoon, jonka käsiteltäväksi nyt käsiteltävä asia tämän vuoksi siirrettiin.

23 Unionin yleinen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja pyysi prosessinjohtotoimena komissiota vastaamaan tiettyihin kysymyksiin ja toimittamaan tiettyjä asiakirjoja. Komissio noudatti tätä pyyntöä annetussa määräajassa.

24 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 10.5.2011 pidetyssä istunnossa. Vastauksena edellisessä kohdassa tarkoitettuun pyyntöön komissio toimitti lisäksi täydentäviä asiakirjoja, jotka lisättiin asiakirja-aineistoon. Suullinen käsittely päätettiin istunnon johdosta kantajien vahvistettua, että ne olivat voineet ilmaista kantansa kyseisistä asiakirjoista istunnossa.

25 Kantajat vaativat, että unionin yleinen tuomioistuin

– ensisijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklan niitä koskevilta osin,

– toissijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen 2 artiklan niitä koskevilta osin,

– tai ainakin kumoaa riidanalaisen päätöksen 2 artiklan siltä osin kuin siinä määrätään niille 9 miljoonan euron sakko ja alentaa sakon määrää nyt käsiteltävän kanteen tueksi esitettyjen väitteiden perusteella,

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

26 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen perusteettomana,

– velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

27 Kantajat esittävät kanteensa tueksi kaksi kanneperustetta. Ensimmäinen niistä koskee EY 81 artiklan rikkomista. Toinen koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdan ja suuntaviivojen rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee EY 81 artiklan rikkomista

28 Ensimmäisessä kanneperusteessa kantajat väittävät lähinnä, ettei komissio ole riittävällä tavalla osoittanut, miten Barlon toiminta rikkoi EY 81 artiklaa. Tämä kanneperuste jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa kantajat riitauttavat komission arvioinnin viidestä kokouksesta, joihin riidanalainen päätös niiden osalta perustuu, ja moittivat komissiota siitä, ettei se ole ottanut huomioon, etteivät kantajat osallistuneet muuhun yhteydenpitoon tai tietojenvaihtoon. Ensimmäisen kanneperusteen toisessa osassa ne väittävät, ettei komissio ole osoittanut Barlon osallistuneen ”yhtenä kokonaisuutena pidettävään yhteiseen

kilpailunvastaiseen hankkeeseen". Ensimmäisen kanneperusteen kolmannessa osassa kantajat väittävät, ettei komissio ole osoittanut Barlon osallistuneen jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen.

Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, jonka mukaan niitä kokouksia ja muuta yhteydenpitoa ja tietojenvaihtoa, joihin Barlo on osallistunut, on arvioitu virheellisesti

29 Ensimmäisen kanneperusteen käsiteltävä osa perustuu kolmeen väitteeseen.

30 Vaikka kantajat myöntävätkin Barlon osallistuneen neljään viidestä kyseessä olevasta kokouksesta (eli Saksassa Dernbachissa huhtikuussa 1998, Darmstadtissa 29.6.1998, Heidelbergissa 24.2.2000 ja Deidesheimissa 21.8.2000 pidettyihin kokouksiin), ne väittävät aluksi, ettei komissio ole osoittanut, että niiden osallistuminen kyseisiin kokouksiin oli merkittävä kilpailunrajoitus ja rikkoi EY 81 artiklaa. Sen jälkeen kantajat kiistävät Barlon osallistuneen viidenteen kyseessä olevaan kokoukseen eli Barcelonassa touko-kesäkuussa 1999 pidettyyn kokoukseen ja katsovat, ettei komissio ole osoittanut, että kyseinen kokous pidettiin. Kantajat väittävät lopuksi, ettei komissio ole ottanut huomioon sitä, että vaikka se osoitti Barlon edustajan läsnäolon neljässä viidestä edellä mainitusta kokouksesta, se ei ole osoittanut kantajien osallistuneen muuhun kilpailunvastaiseen yhteydenpitoon tai tietojenvaihtoon.

– Neljä kokousta, joihin kantajat myöntävät Barlon osallistuneen

31 Kantajat kiistävät rikkoneensa EY 81 artiklaa sillä perusteella, että Barlon edustaja osallistui kyseisiin neljään kokoukseen. Yhtäältä ne riitauttavat näistä kokouksista riidanalaisessa päätöksessä esitetyn kuvauksen sillä perusteella, ettei sen tueksi ole

esitetty riittäviä todisteita. Toisaalta ne väittävät, että Barlon käyttäytymiselle oli ”perusteltu syy”. Kantajat huomauttavat, etteivät kartelliin osallistuneiden yritysten edut välttämättä olleet yhdenmukaiset Barlon etujen kanssa, koska Barlolla ei ollut toimintaa MMA:ien alalla eikä kaikkien PMMA-tuotteiden alalla. Koska Barlon hintapolitiikka ei kantajien mukaan sopinut yhteen kartellin tavoitteiden kanssa ja sen markkinaosuus kasvoi, kartelliin osallistuneet yritykset ovat todennäköisesti halunneet kokeilla, voitiinko Barlo liittää kartelliin kutsumalla se kokouksiin, joiden esityslista ei herättänyt epäilyksiä, tai tilaisuuksiin, joissa ei ollut määrä pitää kokousta. Komission asiakirja-aineistossa olevat todisteet osoittavat kantajien mukaan, että kyseiset yritykset epäonnistuivat ja että Barlo noudatti edelleen omaa liiketoimintapolitiikkaansa, jonka tavoitteena oli sen markkinaosuuden kasvattaminen.

32 Tästä on aluksi huomautettava, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklan mukaan kantajat rikkoivat EY 81 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa ”– – osallistumalla – – sellaiseen metakrylaattialan sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen, joka kattoi koko ETA-alueen ja jonka osa-alueita olivat hinnoista keskustelu sekä hintasopimusten tekeminen eli hinnankorotuksista sopiminen tai vähintäänkin voimassa olevien hintojen jäädyttäminen, ja näiden sopimusten täytäntöönpano ja valvonta, keskustelu lisäpalveluista aiheutuneiden kustannusten siirtämisestä asiakkaille, kaupallisesti tärkeiden ja luottamuksellisten markkinatietojen ja/tai yrityksiä koskevien tietojen vaihto sekä osallistuminen säännöllisiin kokouksiin ja muuhun kilpailusääntöjen rikkomista helpottavaan yhteydenpitoon, mukaan luettuna täytäntöönpanon valvonta.”

33 EY 81 artiklan 1 kohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla.

34 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut käsitteet ”sopimus” ja ”yhdenmukaistettu menettelytapa” kattavat samankaltaisia salaisen yhteistyön muotoja, jotka eroavat toisistaan ainoastaan voimakkuutensa ja ilmenemismuotojensa osalta (asia C-49/92 P, komissio v. Anic Partecipazioni, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4125, 131 ja 132 kohta ja asia C-8/08, T-Mobile Netherlands ym., tuomio 4.6.2009, Kok., s. I-4529, 23 kohta).

35 Jotta kyseessä olisi EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimus, on riittävää, että kyseessä olevat yritykset ovat ilmaisseet yhteisen tahtonsa toimia markkinoilla määrätyllä tavalla (asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok., s. II-1711, Kok. Ep. XI, s. II-79, 256 kohta ja asia T-9/99, HFB ym. v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1487, 199 kohta).

36 Yhdenmukaistetulla menettelytavalla tarkoitetaan yritysten välisen yhteistoiminnan muotoa, jolla tietoisesti korvataan kilpailun riskit käytännön yhteistyöllä ilman, että asiasta olisi tehty varsinaista sopimusta (edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 115 kohta ja asia C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4287, 158 kohta).

37 EY 81 artiklan 1 kohta on ehdottomasti esteenä sille, että tällaiset toimijat olisivat keskenään minkäänlaisessa suorassa tai epäsuorassa yhteydessä, mikä voi joko vaikuttaa jonkin tosiasiallisen tai mahdollisen kilpailijan markkinakäyttäytymiseen tai paljastaa tällaiselle kilpailijalle sen, kuinka itse on päättänyt käyttäytyä tai aikoo käyttäytyä markkinoilla, kun yhteydenpidon tarkoituksena tai vaikutuksena on sellaisten kilpailuolosuhteiden muodostuminen, jotka eivät vastaisi tavanomaisia olosuhteita kyseisillä markkinoilla (ks. vastaavasti edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 115–117 kohta ja edellä 34 kohdassa mainittu asia T-Mobile Netherlands ym., tuomion 33 kohta).

38 Tästä seuraa nimittäin, että kilpailijoiden välillä tapahtuva tietojenvaihto voi olla kilpailusääntöjen vastaista, jos se alentaa kyseessä olevien markkinoiden toimintaan liittyvän epävarmuuden astetta tai poistaa tämän epävarmuuden kokonaan ja tämän vuoksi rajoittaa yritysten välistä kilpailua (edellä 34 kohdassa mainittu asia T-Mobile Netherlands ym., tuomion 35 kohta).

39 Lisäksi on korostettava, että arvioitaessa sitä, onko yhdenmukaistettu menettelytapa EY 81 artiklan 1 kohdan nojalla kielletty, sen konkreettisten vaikutusten huomioon ottaminen on tarpeetonta, kun on ilmeistä, että sen tarkoituksena on estää kilpailu yhteismarkkinoilla tai rajoittaa tai vääristää sitä. Näin ollen yhdenmukaistetun menettelytavan vaikutuksia ei ole tarpeen tutkia, kun on osoitettu, että sen tarkoitus on kilpailunvastainen (ks. vastaavasti edellä 34 kohdassa mainittu asia T-Mobile Netherlands ym., tuomion 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Vaikka yhdenmukaistetun menettelytavan käsite edellyttää paitsi kyseisten yritysten välistä yhdenmukaistamista, myös tätä yhdenmukaistamista seuraavaa markkinakäyttäytymistä ja näiden kahden seikan välistä syy-yhteyttä, on kuitenkin syytä olettaa, elleivät asianomaiset toimijat esitä niille kuuluvan näyttövelvollisuuden mukaisesti vastakkaista näyttöä, että yhdenmukaistamiseen osallistuvat ja edelleen markkinoilla toimivat yritykset ottavat markkinakäyttäytymisestään päättäessään huomioon kilpailijoidensa kanssa vaihtamansa tiedot (ks. vastaavasti edellä 34 kohdassa mainittu asia T-Mobile Netherlands ym., tuomion 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Kun on kyse monitahoisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta, jossa useat tuottajat ovat useiden vuosien ajan tavoitelleet sitä, että ne voisivat yhdessä ohjata markkinoita, komissiolta ei voida edellyttää, että se yksilöisi kunkin yrityksen ja kunkin hetken osalta täsmällisesti rikkomisen sopimukseksi tai yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi, kun EY 81 artiklassa joka tapauksessa tarkoitetaan kumpaakin näistä kilpailusääntöjen rikkomisen muodoista (ks. vastaavasti edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic

Partecipazioni, tuomion 111–114 kohta sekä yhdistetyt asiat T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 20.4.1999, Kok., s. II-931, 696 kohta).

42 Tässä yhteydessä yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen kaksinkertainen oikeudellinen luonnehdinta ”sopimukseksi ja yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi” on ymmärrettävä siten, että siinä kuvataan monimutkaista kokonaisuutta, johon liittyvistä tosiseikoista osa täyttää EY 81 artiklan 1 kohdassa – jossa ei määrätä erityisestä tunnusmerkistöstä tällaisia monimutkaisia kilpailunrajoituksia varten – tarkoitetun sopimuksen ja osa puolestaan siinä tarkoitetun yhdenmukaistetun menettelytavan tunnusmerkit (edellä 35 kohdassa mainittu asia Hercules Chemicals v. komissio, tuomion 264 kohta ja edellä 35 kohdassa mainittu asia HFB ym. v. komissio, tuomion 187 kohta).

43 Kilpailusääntöjen rikkomisen todistelusta on huomautettava, että komission on esitettävä oikeudellisesti riittävä näyttö EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisen muodostavista seikoista (ks. asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok., s. I-8417, 58 kohta). Tässä yhteydessä sen on esitettävä riittävän täsmällistä ja yhtäpitävää näyttöä, jonka perusteella voidaan vakuuttua siitä, että kilpailusääntöjä on rikottu (ks. asia T-62/98, Volkswagen v. komissio, tuomio 6.7.2000, Kok., s. II-2707, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia T-54/03, Lafarge v. komissio, tuomio 8.7.2008, 55 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

44 Kaikkien komission esittämien todisteiden ei tarvitse välttämättä täyttää näitä edellytyksiä kaikkien rikkomisen osatekijöiden osalta. Riittää, että kyseisen toimielimen esittämät aihetodisteet kokonaisvaltaisesti tarkasteltuina täyttävät nämä edellytykset (ks. yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2501, 180 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45 Seikkoja, jotka komissio esittää päätöksessään todistaakseen, että jokin yritys on rikkonut EY 81 artiklan 1 kohtaa, on tarkasteltava kokonaisuutena eikä erikseen (ks. asia T-53/03, BPB v. komissio, tuomio 8.7.2008, Kok., s. II-1333, 185 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

46 Lisäksi on otettava huomioon, että kilpailunvastaiset toimenpiteet toteutetaan salaa, ja näin ollen useimmissa tapauksissa kilpailunvastaisen menettelytavan tai sopimuksen olemassaolo on pääteltävä tietyistä yhteensattumista ja aihetodisteista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa olla osoitus kilpailusääntöjen rikkomisesta (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 55–57 kohta).

47 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan riittää, että komissio osoittaa asianomaisen yrityksen osallistuneen kokouksiin, joiden aikana on tehty kilpailunvastaisia sopimuksia ilman että se olisi selvästi vastustanut niitä, jotta kyseisen yrityksen osallistuminen kartelliin voidaan osoittaa riittävällä tavalla. Jos osallistuminen tällaisiin kokouksiin on näytetty toteen, kyseisen yrityksen on esitettävä selvitystä siitä, että sen osallistumisella kyseisiin kokouksiin ei ollut kilpailua rajoittavaa tarkoitusta, osoittamalla ilmoittaneensa kilpailijoilleen, että sillä oli näihin kokouksiin osallistuessaan kilpailijoihin nähden eri näkemys (edellä 36 kohdassa mainittu asia Hüls v. komissio, tuomion 155 kohta; edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 96 kohta ja edellä 46 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 81 kohta).

48 Tämän oikeusperiaatteen taustalla on se perustelu, että koska yritys on osallistunut kyseiseen kokoukseen sanoutumatta julkisesti irti sen sisällöstä, se on antanut toisille osallistujille sen vaikutelman, että se hyväksyi sen tuloksen ja noudattaisi sitä (edellä 46 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 82 kohta).

49 Myöskään se, että yritys ei noudata kokouksessa, jolla on kilpailunvastainen tavoite, sovittua, ei poista sen vastuuta kartelliin osallistumisesta, ellei se ole julkisesti sanoutunut irti siitä, mitä kokouksissa on sovittu (edellä 46 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 85 kohta).

50 Oikeuskäytännössä on lisäksi todettu, että julkisen irtisanoutumisen käsitettä vastuusta vapauttavana seikkana on tulkittava suppeasti. Erityisesti sitä, että toimija vaikenee kokouksessa, jonka kuluessa sovitaan lainvastaisesta yhdenmukaistamisesta tietyn hintapolitiikkaa koskevan kysymyksen osalta, ei voida rinnastaa vakaan ja selkeän paheksunnan ilmaisemiseen (ks. vastaavasti asia T-303/02, Westfalen Gassen Nederland v. komissio, tuomio 5.12.2006, Kok., s. II-4567, 103 ja 124 kohta).

51 On kuitenkin myös korostettava, että edellä mainittu hiljaista hyväksymistä koskeva oikeuskäytäntö perustuu siihen olettamaan, että asianomainen yritys on osallistunut kokouksiin, joiden aikana on tehty kilpailunvastaisia sopimuksia (edellä 46 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 81 kohta), tai selvästi kilpailua rajoittaviin kokouksiin (edellä 36 kohdassa mainittu asia Hüls v. komissio, tuomion 155 kohta). Kun kokouksen kilpailunvastaisuutta ei ole osoitettu varmasti, kyseistä oikeuskäytäntöä ei voida soveltaa (ks. vastaavasti asia T-36/05, Coats Holdings ja Coats v. komissio, tuomio 12.9.2007, 91 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

52 Kantajien perusteluista, jotka koskevat yhteistyötiedonannon perusteella esitettyjen hakemusten johdosta annettujen lausuntojen arvoa, on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti muistutettava, ettei missään säännöksessä tai millään unionin oikeuden yleisellä periaatteella kielletä komissiota käyttämästä yritystä vastaan muiden rikkomisesta epäiltyjen yritysten antamia lausuntoja (edellä 41 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 512 kohta).

Ei siis voida katsoa, että yhteistyötiedonannon puitteissa annetuilla lausunnoilla ei pelkästään tästä syystä olisi todistusarvoa (edellä 43 kohdassa mainittu asia Lafarge v. komissio, tuomion 57 ja 58 kohta).

53 Se, että lainvastaisen yhteistoimintajärjestelyn pääosallistujien vapaaehtoisesti esittämiin todisteisiin saatetaan suhtautua tietyllä tavalla epäluuloisesti, on ymmärrettävää, sillä kyseisillä osallistujilla on taipumus vähätellä sen osuuden merkitystä, joka niillä on kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja suurennella toisten osuutta. Kun kuitenkin yhteistyötiedonannon mukaiselle menettelylle ominainen logiikka otetaan huomioon, se, että kyseisen tiedonannon soveltamista pyydetään sakon lieventämiseksi, ei näet välttämättä kannusta esittämään vääristeltyjä todisteita tutkittavana olevan yhteistoimintajärjestelyn muista osanottajista. Jokainen pyrkimys johtaa komissiota harhaan voisi näet kyseenalaistaa yrityksen yhteistyön vilpittömyyden ja kattavuuden ja näin ollen vaarantaa tämän mahdollisuuden hyötyä täysimääräisesti yhteistyötiedonannosta (asia T-120/04, Peróxidos Orgánicos v. komissio, tuomio 16.11.2006, Kok., s. II-4441, 70 kohta ja edellä 43 kohdassa mainittu asia Lafarge v. komissio, tuomion 58 kohta).

54 Erityisesti on katsottava sen, että henkilö tunnustaa rikkoneensa kilpailusääntöjä ja myöntää näin ollen sellaisten tosiseikkojen olemassaolon, jotka ylittävät ne tosiseikat, joiden olemassaolo voitiin johtaa suoraan kyseisistä asiakirjoista, merkitsevän lähtökohtaisesti – päinvastaista osoittavien erityisten olosuhteiden puuttuessa – sitä, että kyseinen henkilö on päättänyt kertoa totuuden. Näin lausunnon antajan omien intressiensä vastaisesti antamia lausuntoja on lähtökohtaisesti pidettävä erityisen uskottavina todisteina (edellä 44 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 211 ja 212 kohta; yhdistetyt asiat T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 ja T-136/02, Bolloré ym. v. komissio, tuomio 26.4.2007, Kok., s. II-947, 166 kohta ja edellä 43 kohdassa mainittu asia Lafarge v. komissio, tuomion 59 kohta).

55 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kartelliin osalliseksi väitetyn yrityksen lausuntoa, jonka totuudenmukaisuuden on riitauttanut useampi muu kartelliin osalliseksi katsottu yritys, ei kuitenkaan voida pitää riittävänä näyttönä viimeksi mainittujen yritysten toteuttamasta kilpailusääntöjen rikkomisesta, jos sen tukena ei ole muita todisteita (edellä 44 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 219 kohta; asia T-38/02, Groupe Danone v. komissio, tuomio 25.10.2005, Kok., s. II-4407, 285 kohta ja edellä 43 kohdassa mainittu asia Lafarge v. komissio, tuomion 293 kohta).

56 Kun unionin yleinen tuomioistuin tutkii yhteistyötiedonantoon perustuvan hakemuksen tehneiden yritysten antamien lausuntojen todistusarvoa, se ottaa huomioon muun muassa näiden lausuntojen merkityksellisyyttä tukevat yhtäpitävät aihetodisteet (ks. vastaavasti edellä 44 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 220 kohta ja edellä 53 kohdassa mainittu asia Peróxidos Orgánicos v. komissio, tuomion 70 kohta) ja sellaisten aihetodisteiden puuttumisen, jotka osoittaisivat, että kyseisillä yrityksillä oli ollut taipumus vähätellä sen osuuden merkitystä, joka niillä oli kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja suurennella toisten osuutta (ks. vastaavasti edellä 43 kohdassa mainittu asia Lafarge v. komissio, tuomion 62 ja 295 kohta).

57 Tuomioistuinvalvonnan laajuudesta on käsiteltävässä asiassa muistutettava vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenevän, että kun unionin yleinen tuomioistuin käsittelee EY 81 artiklan 1 kohdan nojalla tehtyä päätöstä koskevaa kumoamiskannetta, sen tehtävänä on yleisesti harjoittaa kokonaisvaltaista valvontaa ja tutkia, täyttyvätkö EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset (ks. asia T-41/96, Bayer v. komissio, tuomio 26.10.2000, Kok., s. II-3383, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58 Jos unionin yleinen tuomioistuin ei ole varma asiasta, tämän on koiduttava sen yrityksen, jolle kilpailusääntöjen rikkomisen toteava päätös on osoitettu, hyväksi syyttömyysolettaman periaatteen, jota unionin oikeuden yleisenä periaatteena sovelletaan muun muassa sellaisiin yrityksiä koskeviin kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyviin

menettelyihin, jotka voivat johtaa sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen, mukaisesti (edellä 36 kohdassa mainittu asia Hüls v. komissio, tuomion 149 ja 150 kohta).

59 Kantajien perusteluja, joissa ne väittävät lähinnä, ettei komissio ole osoittanut, että Barlon osallistuminen kyseisiin neljään kokoukseen merkitsi EY 81 artiklan rikkomista, on tutkittava näiden yleisten toteamusten yhteydessä.

60 On ensinnäkin todettava, että Dernbachissa huhtikuussa 1998 pidettyä kokousta on kuvattu riidanalaisen päätöksen 151 perustelukappaleessa seuraavasti:

”Järjestyksessä toinen edellä 144 perustelukappaleessa mainituista kokouksista pidettiin huhtikuussa 1998 hotellissa – – Dernbachissa. Atofinan mukaan kokouksen tavoitteena oli myös uusien hintajärjestelyjen toteuttaminen Saksassa, ja osallistujat toteuttivat toimenpiteitä varmistaakseen näiden järjestelyjen sujuvuuden ja noudattamisen etenkin pieniin määriin sovellettavien korkeampien hintojen ja asiakkaille siirrettävien kustannussäästöjen osalta – –. Barlo vahvistaa kokouksen pitämisen ja [B:n] läsnäolon, ja toteaa, että kokouksessa oli alun perin tarkoitus tarkastella markkinakehitykseen liittyviä kysymyksiä, mutta että tosiasiassa esityslistaa laajennettiin siten, että siinä ilmoitettiin uusista hintajärjestelyistä asiakkailta perittävien korkeampien palvelumaksujen muodossa. Koska osallistujat eivät päässeet yksimielisyyteen palvelumaksujen perimisestä asiakkailta, Barlo ei yrittänyt korottaa PMMA-levyjen keskihintaa kokouksen jälkeen – –. Vaikka Degussa pitää mahdollisena, että tämä kokous on sama kuin edellä 148 perustelukappaleessa mainittu 16.3.1998 pidetty kokous – –, komissio toteaa Atofinan ja Barlon lausumien perusteella, että kyseisessä perustelukappaleessa mainittu kokous pidettiin tosiasiassa huhtikuussa 1998.”

61 Asiakirjoista ja riidanalaisen päätöksen 151 perustelukappaleen sanamuodosta ilmenee, että komissio tukeutui kyseisen kokouksen sisällön määrittämiseksi kahteen todisteeseen, nimittäin Atofinan yhteistyötiedonannon nojalla tekemän hakemuksen yhteydessä esittämään lausumaan ja kantajien väitetiedoksiantoon antamaan vastaukseen.

62 Kun nämä seikat otetaan huomioon, on ensiksi todettava, että kyseisen kokouksen selvästi kilpailunvastainen tavoite on osoitettu oikeudellisesti riittävällä tavalla.

63 Kantajat viittaavat yhtäältä virheellisesti siihen, että B:n esittämä kuvaus on ainoa todiste kyseisen kokouksen kilpailunvastaisuudesta. Atofinan lausumasta nimittäin ilmenee, että kokouksen tavoitteena oli varmistua uusien hintajärjestelyjen toimivuudesta ja noudattamisesta, mikä oli selvästi kilpailunvastainen tavoite. Pelkästään se seikka, että kyse on useisiin kokouksiin soveltuvasta yleiskuvauksesta, ei muuta tätä päätelmää.

64 On toisaalta korostettava, että kantajat eivät kyseenalaista oman edustajansa B:n esittämän kuvauksen paikkansapitävyyttä. Toisin kuin ne esittävät, kyseisen kuvauksen perusteella voidaan kuitenkin myös todeta, että kyse oli kartellitapaamisesta. Siitä ilmenee nimittäin, että kokouksessa ilmoitettiin uusista hintajärjestelyistä ja keskusteltiin niistä, vaikka osallistujat eivät B:n mukaan päässeetkään niistä yksimielisyyteen. Se, ettei keskustelussa B:n mukaan päästy sopimukseen, ei poista kokouksen selvää kilpailunvastaisuutta, koska kyse oli vähintäänkin kaupallisesti arkaluonteisten tietojen vaihdosta.

65 On lisäksi korostettava, että nämä kaksi seikkaa tukevat toisiaan erityisesti siltä osin kuin on kyse ”uusia hintajärjestelyjä” koskevista keskusteluista ja Barlon läsnäolosta niissä. Tässä tilanteessa sillä Atofinan toteamuksella, että kokouksessa oli läsnä muita yrityksiä, joiden läsnäoloa ei enää vahvistettu riidanalaisessa päätöksessä, ei voida kumota komission päätelmää kantajien osalta.

66 Degussan väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa esittämien toteamusten perusteella ei myöskään voida kyseenalaistaa Atofinan ja B:n esittämää kuvausta. Degussa totesi nimittäin ainoastaan, ettei se voinut nimenomaan vahvistaa, että kokous oli pidetty huhtikuussa 1998, mutta painotti samalla, ettei se myöskään voinut sulkea sitä pois. Se totesi, että oli mahdollista, että kyseessä oli sama kokous kuin 16.3.1998. On kuitenkin korostettava, että kuten riidanalaisen päätöksen alaviitteestä 92 ilmenee, Degussa mainitsi myös Barlon edustajan läsnäolon viimeksi mainitussa kokouksessa.

67 Vastauksena komission tietopyyntöön myöhemmin antamassaan lausumassa Atofina ilmoitti sitä paitsi kyseisen kokouksen ajankohdaksi huhtikuun sijasta 16.3.1998 ja vahvisti samalla kuvauksensa. Epätietoisuus asianomaisen kokouksen tarkasta päivämäärästä ei kuitenkaan vapauta kantajia vastuusta, kun otetaan huomioon niiden omat lausumat ja se, että huhtikuu 1998, joka hyväksyttiin 16.3.1998 sijasta kokouksen ajankohdaksi, on niiden edun mukainen, koska komissio on vahvistanut kyseisen päivämäärän (huhtikuun viimeinen päivä) ajankohdaksi, jolloin niiden rikkomiseen osallistuminen alkoi.

68 Arvioinnista, joka koskee Barlon toimintaa Dernbachissa pidetyssä kokouksessa, on toiseksi huomautettava, etteivät kantajat kiellä sen läsnäoloa kyseisessä kokouksessa eivätkä väitä, että se olisi julkisesti sanoutunut irti kokouksen sisällöstä (ks. edellä 47 kohta).

69 Tässä tilanteessa pelkkä Barlon läsnäolo kokouksessa riittää sen toteamiseen, että sen toiminta oli vastoin EY 81 artiklaa, koska, kuten edellä esitetyistä seikoista ilmenee, kokous koski ainakin hintaneuvotteluja ja on siksi luokiteltava selvästi kilpailunvastaiseksi (ks. edellä 37 ja 38 kohta). Toisin kuin kantajat väittävät, B:n olisi tässä tilanteessa pitänyt huomata osallistuvansa kartellitapaamiseen ja sanoutua siitä julkisesti irti (ks. edellä 47, 48 ja 51 kohta).

70 Se, ettei Barlo kantajien mukaan nostanut hintojaan edellä mainitun kokouksen seurauksena, ei toteen näytettynäkään riitä kyseenalaistamaan kantajien vastuuta (ks. edellä 49 kohta). Kantajat eivät joka tapauksessa osoita, ettei Barlo ottanut huomioon kokouksen aikana vaihdettuja tietoja markkinakäyttäytymisessään (ks. edellä 40 kohta).

71 Darmstadtissa 29.6.1998 pidetystä kokouksesta, johon viitataan riidanalaisen päätöksen 155 perustelukappaleessa, on toiseksi todettava, etteivät kantajat kiistä sen kilpailunvastaisuutta. Ne toteavat kuitenkin, ettei ole osoitettu, että Barlon tarkoituksena olisi ollut toiminnallaan edistää muiden kartelliin osallistuvien yritysten yhteisiä tavoitteita, joten Barlon läsnäoloa kyseisessä kokouksessa ei niiden mukaan voitu pitää EY 81 artiklan rikkomisena.

72 Tämä väite ei kuitenkaan voi menestyä.

73 On riittävää todeta, että kun otetaan huomioon riidanalaisen päätöksen 155 perustelukappaleessa kokouksesta esitetty kuvaus, jota kantajat eivät ole kiistäneet, kyse oli selvästi kilpailunvastaisesta kokouksesta. Näin ollen edellä 47 kohdassa tarkoitetun oikeuskäytännön mukaan Barlon olisi pitänyt sanoutua julkisesti irti kokouksen sisällöstä.

74 Julkisena irtisanoutumisena ei voida pitää varsinkaan sitä, ettei Barlo antanut ymmärtää muuttavansa hintapolitiikkaansa (riidanalaisen päätöksen 155 perustelukappaleen loppu) (ks. edellä 50 kohta).

75 Myöskään väite, jonka mukaan kartelliin osallistuneet yritykset kutsuivat Barlon kyseiseen kokoukseen saadakseen sen mukaan kartelliin, mutta epäonnistuivat yrityksessään, ei voi menestyä. Koska Barlo ei sanoutunut julkisesti irti kartellista, ei ole osoitettu, ettei se antanut muille kartelliin osallistuville yrityksille sitä käsitystä, että se hyväksyi kokouksessa tehdyn päätöksen tai noudatti sitä, kuten kantajat väittävät.

76 Näin ollen merkitystä ei ole kantajien väitteillä yhtäältä siitä, että oli kyse ensimmäisestä hintaneuvotteluja koskeneesta kokouksesta, jossa Barlon edustaja oli läsnä, ja että tämä ei ollut varautunut kyseisen kaltaiseen kilpailunvastaiseen sisältöön, ja toisaalta siitä, että Barlo kielsi osallistuneensa aktiivisesti kokoukseen ja ettei ollut osoitettu, että Barlo oli muuttanut hintapolitiikkaansa kokouksen seurauksena, ja vielä siitä, ettei riidanalaisessa päätöksessä mainita Barlon edustajaa yhdessäkään seurantakokouksessa. Kuten edellä esitetystä lisäksi ilmenee, kyse ei ollut ensimmäisestä kokouksesta, johon Barlon edustaja osallistui. Luciten samansuuntaiset väitteet ovat ristiriidassa Atofinan, Degussan ja kantajien väitteiden kanssa, kuten edellä on esitetty.

77 Heidelbergissa 24.2.2000 pidetystä kokouksesta kantajat toteavat kolmanneksi, ettei komission riidanalaisen päätöksen 167 perustelukappaleessa esittämä kuvaus ole paikkansapitävä ja ettei kyse ollut kartellikokouksesta, vaan ”yllättävästä yrityksestä” tehdä hintasopimus ja saada Barlo osallistumaan siihen, missä epäonnistuttiin.

78 Tässä yhteydessä on todettava yhtäältä, että kantajien väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa esittämän lausuman sisältö esitetään asianmukaisesti riidanalaisen päätöksen 167 perustelukappaleessa, eikä lausuman oikeellisuutta ole riitautettu nyt käsiteltävän kanteen yhteydessä. Toisin kuin kantajat väittävät, jo pelkästään tämä lausuma riittää osoittamaan, että kyseinen kokous oli selvästi kilpailunvastainen. Siitä ilmenee nimittäin täysin yksiselitteisesti, että Degussa ja Atofina esittelivät uudet hintajärjestelynsä kannustaakseen muita osallistujia noudattamaan niitä ja että osallistujat ”keskustelivat” aiheesta. Vaikka se kantajien esittämä seikka, ettei kyseisessä ”keskustelussa” saavutettu konkreettisia tuloksia, näytettäisiin toteen, se ei riittäisi poistamaan edellä mainitun kokouksen kilpailunvastaisuutta, koska kyse oli vähintäänkin hintaneuvotteluista ja kaupallisesti tärkeiden tietojen vaihdosta. Kun otetaan huomioon, ettei Barlo kuitenkaan sanoutunut julkisesti irti kokouksen kyseisen kaltaisesta sisällöstä, kantajien osallistuminen kartelliin on osoitettu pelkästään sen perusteella, että Barlo oli läsnä mainitussa kokouksessa (ks. edellä 37 ja 47–51 kohta).

79 Komission väitteet, joiden mukaan yritykset ”[olivat] tavanneet varmistaakseen hinnankorotuksia koskevien sopimusten täytäntöönpanon”, että ”edellisten kuukausien aikana oli todettu, etteivät hinnat tietyillä kansallisilla markkinoilla olleet nousseet tai että ne olivat nousseet vain osittain” ja että ”osallistujat [olivat] myös vaihtaneet markkinoita koskevia tietoja”, saavat tukea Degussan esittämien lausumien sisällöstä; komissio toimitti nämä lausumat unionin yleisen tuomioistuimen pyynnöstä (ks. edellä 23 kohta). Sikäli kuin komissio viitatessaan riidanalaisen päätöksen 117 perustelukappaleeseen väittää, että tietojenvaihto koski erityisesti markkinahintoja, tätä seikkaa tukee edellisessä kohdassa tarkoitettu kantajien lausuma, jossa mainitaan, että Degussa ja Atofina esittelivät uudet hintajärjestelynsä.

80 Kun otetaan huomioon erityisesti kantajien kyseisen kokouksen sisällöstä esittämä lausuma, jota ei ole riitautettu, niiden muut väitteet eivät näin ollen voi menestyä.

Merkitystä ei ole varsinkaan sillä, ettei Repsol-nimistä yritystä mainita riidanalaisessa päätöksessä kokouksen osallistujissa, vaikka Degussa mainitsi sen läsnäolon, tai ettei Lucite muista tuona ajankohtana olleen kokousta. Sama koskee väitteitä, joiden mukaan Degussa korjasi väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa joitakin aiempien lausumiensa näkökohtia. Degussa ei sitä paitsi kyseenalaistanut kokoukseen osallistuneiden yritysten käymien keskustelujen kilpailunvastaisuutta. Siitä kantajien väitteestä, jonka mukaan komission väite, että tietojenvaihto koski ”117 perustelukappaleessa – – mainitun kaltaisia” tietoja, ei saa tukea, on muistettava, että kantajat myönsivät itse Degussan ja Atofinan esitelleen uudet hintajärjestelynsä. Vaikka näin ollen oletettaisiin, ettei kaikkia riidanalaisen päätöksen 117 perustelukappaleessa mainitun kaltaisia tietoja koskevaa tietojenvaihtoa ole näytetty toteen, tämä ei muuttaisi päätelmää, jonka mukaan asianomaisessa kokouksessa tosiaankin oli vaihdettu kaupallisesti tärkeitä tietoja.

81 Deidesheimissa 21.8.2000 pidetystä kokouksesta on neljänneksi todettava, että riidanalaisen päätöksen 168 perustelukappaleessa on esitetty kyseisestä kokouksesta seikkaperäinen kuvaus, joka perustuu lähinnä Luciten edustajan kokouksessa käsin kirjoittamiin muistiinpanoihin, jotka löydettiin Luciten tiloista tarkastuksen yhteydessä ja joissa mainitaan erityisesti Barloa koskeva hinnankorotus. Tämän kokouksen ja sen kilpailunvastaisuuden vahvistivat sittemmin Lucite yhteistyötiedonannon nojalla tekemässään hakemuksessa, samoin kuin Degussa ja Atofinakin. Barlo puolestaan vahvisti läsnäolonsa kyseisessä kokouksessa sekä kokouksen selvän kilpailunvastaisuuden toteamalla seuraavaa:

”Deidesheimissa pidettiin 21.8.2000 neljäs kokous – –, ja esityslistalla oli ’sähköinen kaupankäynti’, aihe, josta tuolloin käytiin lukuisia keskusteluja CEFIC:n kokouksissa. Kokouskutsun esitti jälleen Degussa. Sähköisestä kaupankäynnistä keskustelemisen sijaan Degussa ja Atofina muuttivat kokouksen esityslistaa ehdottaakseen hintojen

korottamista marraskuussa 2000. Vaihdettuaan keskenään yksityiskohtaisia hintatietoja Degussa ja Atofina ilmoittivat aikovansa nostaa hintoja marraskuussa 2000. [Kantajien] käytettävissä olevien tietojen mukaan Bernard ei hyväksynyt mitään hinnankorotuksia – –".

82 Kun nämä seikat otetaan huomioon, on todettava, että kokouksen selvä kilpailunvastaisuus sekä Barlon läsnäolo siellä on osoitettu oikeudellisesti riittävällä tavalla.

83 Nyt käsiteltävässä kanteessa kantajat eivät myöskään kyseenalaista riidanalaisen päätöksen 168 perustelukappaleessa esitettyä kuvausta, vaan väittävät ainoastaan, ettei komissio ole todistanut Barlon läsnäolon kokouksessa rikkoneen EY 81 artiklaa, sillä perusteella, ettei Barlo niiden mukaan hyväksynyt Atofinan ja Degussan ehdotuksia. Kantajien mukaan edellä mainittu kokous oli siis Barlolle "yllättävä yritys" saada se liittymään kartelliin. Ne korostavat myös, ettei ole todisteita siitä, että Barlo olisi toteuttanut asianomaisessa kokouksessa päätetyn korotuksen, minkä komissio niiden mukaan myöntää, koska kokouksen päivämäärä vastaa Barlon rikkomiseen osallistumisen päättymistä.

84 Tämän väitteen perusteella ei kuitenkaan voida kyseenalaistaa komission päätelmää, joka koskee EY 81 artiklan rikkomista.

85 Väite, jonka mukaan Barlo ei hyväksynyt hinnankorotuksia, on yhtäältä ristiriidassa Luciten edustajan käsin kirjoittamien muistiinpanojen kanssa, minkä Lucite, Degussa ja Atofina ovat myöhemmin vahvistaneet.

86 Vaikka toisaalta oletettaisiin, ettei Barlo nimenomaisesti hyväksynyt hinnankorotuksia, se osallistui kuitenkin selvästi kilpailunvastaiseen kokoukseen, jossa keskusteltiin ja päätettiin hinnankorotuksista ja vaihdettiin kaupallisesti arkaluonteisia tietoja, sanoutumatta julkisesti irti kokouksen sisällöstä. Näin ollen kilpailusääntöjen rikkominen on osoitettu edellä 49 kohdassa tarkoitetussa oikeuskäytännössä vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Merkitystä ei ole varsinkaan sillä, että Barlon mukaan kokouksen sisältö oli sen kannalta ”yllättävä” ja ettei se toiminut kokouksessa tehtyjen päätösten mukaisesti.

87 Atofinan lausuma, jonka mukaan ”kokouksen tarkoituksena oli pyrkiä palauttamaan Degussan/Atofinan/Luciten/Barlon välinen luottamus, jotta hintoja voitaisiin korottaa”, ei suinkaan osoita, ettei kokousta ollut tarkoitettu kartellikokoukseksi, kuten kantajat väittävät, vaan pikemminkin se vahvistaa kokouksen selvän kilpailunvastaisuuden, Barlon läsnäolon siellä sekä sen, että Barlo oli jo osallisena kartellissa ennen kyseistä kokousta.

88 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että komissio on perustellusti pitänyt Barlon osallistumista neljään edellä mainittuun kokoukseen EY 81 artiklan rikkomisena.

89 Tätä päätelmää eivät aseta kyseenalaiseksi kantajien väitteet, joiden mukaan nyt käsiteltävässä asiassa olisi kiinnitettävä ”erityistä huomiota” todistustaakkaan, jonka komissio niiden mukaan pyrkii kääntämään, kun otetaan huomioon se, että kantajat hankkivat Barlon omistukseensa neljä vuotta rikkomisen päättymisen jälkeen, ja se, että tästä johtuen kantajien on niiden mukaan mahdotonta esittää omia todisteita. Edellä esitetystä nimittäin ilmenee, että EY 81 artiklan rikkominen on näytetty toteen oikeuskäytäntöön perustuvan näyttövelvollisuuden mukaisesti.

90 Samoin kun otetaan huomioon, että edellä 88 kohdassa esitetty päätelmä perustuu komission kokoamiin yksiselitteisiin todisteisiin, kantajien väitteet, joiden tarkoituksena on lähinnä korvata komission esittämä tosiseikkojen selitys toisella ”uskottavalla selityksellä”, eivät voi menestyä (ks. vastaavasti edellä 51 kohdassa mainittu asia Coats Holdings ja Coats v. komissio, tuomion 72 ja 74 kohta).

91 Näin ollen käsiteltävä väite on hylättävä.

– Barcelonassa touko-kesäkuussa 1999 pidetty riidanalainen kokous (riidanalaisen päätöksen 164 perustelukappale)

92 Edellä tarkastelluista neljästä kokouksesta poiketen kantajat kieltävät Barlon osallistuneen mihinkään kokoukseen touko- tai kesäkuussa 1999 ja väittävät lisäksi, ettei komissio ole edes näyttänyt toteen tällaisen kokouksen pitämistä. Kyseinen kokous olisi kuitenkin kantajien mukaan niiden kannalta ”ratkaisevan tärkeä”, koska se yhdistää toisiinsa kaksi vuonna 1998 pidettyä kokousta ja ne kaksi vuonna 2000 pidettyä kokousta, joissa Barlo oli läsnä.

93 Tästä on huomautettava, että riidanalaisen päätöksen 164 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Touko- tai kesäkuussa 1999 Atofinan, ICI:n, Degussan, Barlon ja Irpenin (paikallinen tuottaja) edustajat pitivät kokouksen hotellissa Barcelonassa. Kokouksen tarkoituksena oli tiedottaa Irpenille hintasopimuksista ja sisällyttää hinnat sopimuksiin. Keskustelut koskivat myös vähimmäishintojen määrittämistä, tuoteryhmäkohtaiset vähimmäishinnat mukaan lukien. Keskustelut käytiin maa- ja asiakaskohtaisesti, ja kunkin maan hinnankorotusten aikataulu päätettiin tarkasti.”

94 Kuten kantajat korostavat, on selvää, ettei komissiolla ollut käytössään kokoukseen liittyviä asiakirjatodisteita sen kilpailunvastaisuudesta eikä myöskään sen pitämisestä tai siihen osallistuneista henkilöistä. Kokouksesta esitetyn kuvauksen tueksi komissio on nimittäin riidanalaisessa päätöksessä ainoastaan siteerannut Atofinan yhteistyötiedonannon nojalla tekemän hakemuksen yhteydessä esittämää lausumaa ja Degussan väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa antamaa vahvistusta.

95 On siis tutkittava, voidaanko Barlon osallistuminen väitettyyn kokoukseen osoittaa oikeudellisesti riittävällä tavalla asianomaisten lausumien perusteella.

96 Tässä yhteydessä on muistettava, että kuten edellä 52–54 kohdassa tarkoitetusta oikeuskäytännöstä ilmenee, yhteistyötiedonannon soveltamispolitiikan yhteydessä esitetyt lausumat ovat tärkeitä. Näillä yritysten nimissä annetuilla lausumilla on huomattava todistusarvo, koska ne merkitsevät huomattavia oikeudellisia ja taloudellisia riskejä (ks. myös asia T-385/06, Aalberts Industries ym. v. komissio, tuomio 24.3.2011, Kok., s. II-1223, 47 kohta). Edellä 53 ja 55 kohdassa tarkoitetusta oikeuskäytännöstä ilmenee kuitenkin myös, että lausumia, joita kartelliin osallistumisesta syytetyt yritykset esittävät yhteistyötiedonannon nojalla tekemiensä hakemusten yhteydessä, on arvioitava varauksellisesti, ja silloin kun ne riitautetaan, niitä ei yleensä voida hyväksyä ilman niitä tukevia todisteita.

97 Arvioidessaan yhteistyötiedonannon nojalla hakemuksen jättäneiden yritysten lausumien todistusarvoa unionin yleinen tuomioistuin ottaa huomioon erityisesti näiden lausumien merkityksellisyyttä tukevien yhdenmukaisten seikkojen painoarvon (edellä 44 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 220 kohta ja edellä 53 kohdassa mainittu asia Peróxidos Orgánicos v. komissio, tuomion 70 kohta). Samoin lausuman merkitys vaikuttaa mahdollisesti siihen, missä määrin tukemista vaaditaan (ks. vastaavasti edellä 44 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 220 kohta).

98 Nyt käsiteltävässä asiassa kantajat toteavat Atofinan yhteistyötiedonannon nojalla jättämässä hakemuksessa esittämästä lausumasta, ettei sillä ole todistusarvoa, koska se ei niiden mukaan ole riittävän tarkka.

99 Tästä on todettava, että Atofinan mukaan kyseinen kokous liittyy kokoussarjaan, joka pidettiin sen mukaan kesästä 1997 vuoteen 1999 ulottuvalla ajanjaksolla ja joka on kuvattu yhdellä sen yhteistyötiedonannon nojalla tekemästä hakemuksesta otetulla sivulla, joka on vastineen liitteenä. Edellä mainitun sivun yläosassa, otsikon ”Acteurs” (Toimijat) alla, Atofina on maininnut kyseessä olevat yritykset, jotka ovat Atoglas, Röhm, Degussa, Lucite (ICI), Repsol ja Barlo, ja nimennyt niiden edustajat, ja Barlon osalta erityisesti ”W. [B:n] ja E. [S:n] vuodesta 1999 alkaen”. Sen jälkeen Atofina on kuvaillut useita kokouksia, joita pidettiin Saksassa – kaksi niistä Darmstadtissa kesällä ja syksyllä 1998 –, Ranskassa ja Italiassa. Edellä mainitun sivun alaosassa Atofina on vielä todennut seuraavaa:

”Touko-/kesäkuu 1999

Kokous hotellissa Barcelonan keskustassa: samat sekä Irpen (paikallinen tuottaja), ja läsnä paikallisten verkostojen edustajia.

Darmstadtissa käytyjen ja paikallisten keskustelujen sisältö:

Jälleenmyyjien (70 prosenttia markkinoista) hintataso, jalostajien vähimmäistavoitehintojen määrittäminen, tuoteryhmäkohtaisten vähimmäishintojen vahvistaminen.”

100 On todettava, että toisin kuin kantajat väittävät, kyseisen lausuman perusteella voitiin määritellä sekä kokouksen osallistujat että sen kilpailunvastainen sisältö. Mainintaa ”samat ja Irpen” on nimittäin tarkasteltava Atofinan lausumaan sisältyvän sivun yläosassa mainitun eri kokousten osanottajaluettelon valossa; siinä Atofina on nimenomaisesti todennut seuraavaa: ”Barlo: W. [B.] ja E. [S.] vuodesta 1999 alkaen”. Samoin maininnan ”paikallisten keskustelujen – – sisältö” on kyseisen sivun asiayhteydessä välttämättä katsottava tarkoittavan nimenomaan kyseistä kokousta Barcelonassa. Atofinan mukaan kyseisen kokouksen sisältö muodostui ”jälleenmyyjien hintatason” määräämisestä, ”jalostajien vähimmäistavoitehintojen määrittämisestä” ja ”tuoteryhmäkohtaisten vähimmäishintojen vahvistamisesta”. Vaikka kyseistä asiakirjaa ei myöskään mainita riidanalaisen päätöksen 164 perustelukappaleessa, asiakirja-aineistosta ilmenee, että vastauksena komission tietopyyntöön Atofina toimitti myöhemmin riidanalaista kokousta koskevia lisähuomautuksia ja viittaa samalla yksiselitteisesti Barlon edustajan läsnäoloon. Atofina on myös esittänyt kokouksen kilpailunvastaisuutta koskevan lisätäsmennyksen väittäessään, että kokouksen ”tarkoituksena – – oli laajentaa hintajärjestely koskemaan Espanjaa/Portugalia ja saada paikalliset tuottajat liittymään siihen”.

101 Siitä ilmenee täysin yksiselitteisesti, että Atofinan mukaan Barlon edustaja oli yksi kyseisen kokouksen osallistujista ja että kokous oli kilpailunvastainen.

102 On kuitenkin myös todettava, että kantajat väittävät perustellusti, ettei Atofinan lausuma sisällä paljonkaan väitettyyn Barcelonan kokoukseen liittyviä täsmennyksiä. Näin ollen sen perusteella ei voida selvittää kokouksen päivämäärää, tarkkaa paikkaa eikä aiheita, joita siellä kantajien mukaan nimenomaisesti käsiteltiin. Viimeksi mainittua seikkaa koskevia täsmennyksiä lisättiin vasta myöhemmin (ks. edellä 100 kohta). Tämä kuvaus on ristiriidassa muista kyseisellä sivulla tarkoitetuista kokouksista esitetyn kuvauksen kanssa, jossa mainitaan kokousten pitopaikkoina toimineiden hotellien nimet, käsitellyt aiheet ja joskus myös muita täsmennyksiä, kuten tieto

hotellikulut maksaneesta yrityksestä. Atofinan lausuma ei myöskään sisällä mitään nimenomaisesti Barloa koskevia tietoja lukuun ottamatta sen edustajan mainitsemista kokouksen osanottajissa.

103 On lisäksi todettava, että Atofinan lausuman merkityksellisyys voidaan suhteuttaa komission arviointiin muista Atofinan mainitsemista kokouksista. On nimittäin todettava, että Atofinan lausumassa tarkoitettuun kokoussarjaan kuuluvista kahdeksasta muusta kokouksesta (syyskuussa 1997 ja huhtikuussa 1998 Dernbachissa, kesäkuussa 1998 Idsteinissa (Saksa), keväällä 1998 Pariisissa, kevään 1998 aikana ja syksyllä 1998 Darmstadtissa pidetyt kokoukset ja vuonna 1999 kaksi Milanossa tai Milanon lähellä pidettyä kokousta) vain kaksi, joihin Barlo on myöntänyt osallistuneensa, toisin sanoen huhtikuussa 1998 Dernbachissa ja kesäkuussa 1998 Darmstadtissa pidetyt kokoukset, on otettu huomioon kantajia vastaan riidanalaisessa päätöksessä. On kuitenkin muistettava, että Atofinan mukaan sen lausumaan sisältyvän sivun yläosassa mainitut ”toimijat”, Barlo mukaan luettuna, osallistuivat kaikkiin lueteltuihin kokouksiin.

104 Riidanalaista kokousta koskevien asiakirjatodisteiden puuttumisen vuoksi Degussan vahvistus on näin ollen tutkittava erityisen tarkasti siltä osin kuin on kyse Barlon läsnäolosta riidanalaisessa kokouksessa.

105 On kuitenkin aluksi todettava, että Degussan vahvistuksen merkitys on vähäinen, kun otetaan yhtäältä huomioon sen sisältö ja toisaalta ne olosuhteet, joissa se annettiin.

106 Degussa on nimittäin yhtäältä vahvistanut täysin yleisesti kokouksen ”pitämisen, sisällön ja osallistujat”, eikä se ole esittänyt mitään nimenomaan Barloa koskevia tietoja. Ainoa kyseiseen lausumaan sisältyvä täsmennys liittyy kokouksen tavoitteeseen (Irpenin ottaminen mukaan sopimuksiin), eikä se koske nimenomaan Barloa. Muuten Degussa on yksiselitteisesti todennut, ettei se muistanut enempää yksityiskohtia ja

ettei se etenkään pystynyt ilmoittamaan kokouksen päivämäärää, koska F:n matkakuluista ei ollut tältä ajalta todistusta.

107 On siis todettava, että kyseinen lausuma tukee Barlon läsnäoloa riidanalaisessa kokouksessa suhteellisen heikosti.

108 Niistä kantajien väitteistä, joiden mukaan kyseinen vahvistus esitettiin menettelyn erittäin myöhäisessä vaiheessa, toisin sanoen väitetiedoksiantoon annetussa vastauksessa, on todettava, ettei tämän seikan perusteella voida sinänsä kiistää Degussan lausuman kaikkea todistusarvoa, vaan lausuma on tutkittava kaikkien nyt käsiteltävän asian kannalta merkityksellisten olosuhteiden valossa.

109 Kyseisen kaltaisen lausuman todistusarvo on kuitenkin vähäisempi kuin jos se olisi annettu oma-aloitteisesti ja Atofinan lausumasta riippumatta. Etenkin silloin kun yritys, joka jättää sakkoimmuniteettia koskevan hakemuksen, tuntee komission tutkimuksensa yhteydessä kokoamat seikat, yhteistyöstä annetun tiedonannon mukaiselle menettelylle ominainen logiikka, jonka mukaan jokainen yritys johtaa komissiota harhaan voisi kyseenalaistaa yrityksen yhteistyön vilpittömyyden ja kattavuuden (ks. edellä 53 kohta), ei päde samassa määrin kuin silloin, kun kyseessä on oma-aloitteinen lausuma eivätkä komission esittämät väitteet ole tiedossa. Samoin on todettava, ettei niitä toteamuksia, joiden mukaan yhteistyötiedonannon nojalla annetut lausumat ovat lausuman antajan intressien vastaisia ja niitä on lähtökohtaisesti pidettävä erityisen uskottavina todisteina (ks. edellä 54 kohta), voida soveltaa täysimääräisesti, kun on kyse väitetiedoksiantoon annetusta vastauksesta, jonka on esittänyt Degussan kaltainen sakkoimmuniteettia koskevan hakemuksen jättänyt yritys.

110 Ei myöskään voida sulkea pois sitä, että väitetiedoksiannon sisältö vaikuttaa kyseisen kaltaisen vahvistuksen merkitykseen, kun kokouksen ”pitäminen”, ”sisältö” ja ”osallistujat” vahvistetaan nyt käsiteltävän asian tavoin täysin yleisesti. Tätä toteamusta havainnollistaa se, miten niitä kahta kokousta, jotka Atofinan lausuman mukaan pidettiin vuonna 1999 Milanossa tai Milanon lähellä, on käsitelty. Vastauksessaan unionin yleisen tuomioistuimen kysymykseen komissio on selittänyt, ”ettei se [ollut] ottanut huomioon [näitä] kahta Atofinan [lausumassa] mainittua kokousta [kantajia] vastaan, koska järjestyksessä toisessa sakkoimmuniteettia tai sakkojen lieventämistä koskevassa hakemuksessa, jonka Degussa jätti, ei vahvistettu yksiselitteisesti Barlon läsnäoloa kyseisissä kokouksissa”. Se täsmensi lisäksi, että ”väitetiedoksiantoon antamansa vastauksen 160 kohdassa Degussa [oli] ainoastaan huomauttanut Atofinan, Degussan, Luciten, Madreperlan ja Plastiditin olleen läsnä, kuten väitetiedoksiannon 240 kohdassa on todettu”. Komissio ei kuitenkaan ole selittänyt, miksi se oli väitetiedoksiannon 240 kohdassa päättänyt jättää mainitsematta, että Barlo osallistui kahteen Milanossa tai Milanon lähellä pidettyyn kokoukseen, vaikka se oli maininnut sen osallistuneen Barcelonassa pidettyyn riidanalaiseen kokoukseen, ja se teki näin siitä huolimatta, että Atofina oli molemmissa tapauksissa maininnut Barlon läsnäolon käyttäen samaa sanamuotoa (”samat ja – –”). Ei voida siis sulkea pois sitä, että Degussa tukeutui kilpailunvastaisten kokouksien osallistujien yksilöinnissä tietyssä määrin väitetiedoksiannon sanamuotoon tosiseikkojen puolueettoman selvittämisen sijasta.

111 Lopuksi on muistettava yhtäältä, että kantajat kiistävät jyrkästi Barlon läsnäolon riidanalaisessa kokouksessa, vaikka ne myöntävät yksiselitteisesti sen läsnäolon kaikissa muissa kokouksissa, joihin sen on riidanalaisessa päätöksessä katsottu osallistuneen, ja toisaalta, ettei riidanalaisessa päätöksessä anneta mitään muuta vahvistusta tästä kokouksesta, johon Atofinan mukaan osallistuivat myös ICI (sittemmin Lucite) sekä Repsol- ja Irpen-nimiset yritykset, vaikka myös ICI ja Lucite ovat jättäneet hakemukset yhteistyötiedonannon nojalla.

112 Kun otetaan huomioon kaikki edellä tutkitut seikat ja erityisesti se, ettei komissio onnistunut kokoamaan kyseiseen kokoukseen liittyviä asiakirjatodisteita tai

yksityiskohtaisempia lausumia Barlon läsnäolosta siellä, ja periaate, jonka mukaan tilanteessa, jossa esiintyy epätietoisuutta, tuomioistuimen on ratkaistava asia sen yrityksen hyväksi, jolle rikkomisen toteamista koskeva päätös on osoitettu (ks. edellä 58 kohta), on todettava, ettei kantajien voida katsoa osallistuneen riidanalaisen päätöksen 164 perustelukappaleessa tarkoitettuun kokoukseen Barcelonassa.

113 Tässä yhteydessä on tosin syytä todeta, että komissio on perustellusti väittänyt, että jos sen on esitettävä täsmällistä ja yhtäpitävää näyttöä, jonka perusteella voidaan vakuuttua siitä, että kilpailusääntöjen rikkominen on tapahtunut (ks. vastaavasti edellä 43 kohdassa mainittu asia Volkswagen v. komissio, tuomion 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja edellä 43 kohdassa mainittu asia Lafarge v. komissio, tuomion 55 kohta), kaikkien sen toimittamien todisteiden ei tarvitse välttämättä täyttää näitä edellytyksiä kaikkien rikkomisen osatekijöiden osalta, vaan riittää että sen esittämät aihetodisteet kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna täyttävät nämä edellytykset (ks. edellä 44 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 180 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Samoin komissio korostaa perustellusti sitä, että todisteita on arvioitava kokonaisuutena ottaen huomioon kaikki asiaan vaikuttavat tosiseikat (ks. vastaavasti asia T-141/94, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-347, 175 kohta).

114 Sikäli kuin komissio väittää, että Barcelonassa touko-kesäkuussa 1999 pidetyn kokouksen arvioinnin perustana on oltava kartellin jäsenten jatkuva yhteistyö, joka Degussan mukaan alkoi vuosista 1984–1985, on muistettava, että komissio on myöntänyt riidanalaisessa päätöksessä, ettei ”Barlon osallistumista kartelliin [voitu] verrata useimpien muiden yritysten osallistumiseen”, etenkin kun otetaan huomioon, että ”todistettu kilpailunvastainen yhteydenpito [osoitti] pikemminkin, että Barlo osallistui satunnaisesti kokouksiin, joissa sille vain ilmoitettiin PMMA-levyjä koskevista kilpailunvastaisista sopimuksista ja käytännöistä” (riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappale). Komissio on myös myöntänyt, että Barlo osallistui rikkomiseen vähemmän aikaa kuin muut yritykset, toisin sanoen 30.4.1998–21.8.2000, vaikka

rikkomisen sinänsä todettiin tapahtuneen 23.1.1997–12.9.2002 välisellä ajanjaksolla. Kun nämä seikat otetaan huomioon, on täysin uskottavaa, että Barlon osallistuminen kartelliin rajoittui ainoastaan niihin neljään kokoukseen, joissa kantajat myönsivät sen olleen läsnä. Näin ollen edellä 112 kohdassa esitettyä päätelmää ei voida muuttaa komission kantajia vastaan keräämien aihetodisteiden kokonaisvaltaisen tarkastelun tai käsiteltävän asian asiayhteyden perusteella.

115 Tästä seuraa, että käsiteltävä väite on hyväksyttävä.

– Muun yhteydenpidon tai tietojenvaihdon, johon Barlon väitetään osallistuneen, puuttuminen

116 Kantajat kiistävät riidanalaisen päätöksen 227 perustelukappaleessa esitettyjen väitteiden paikkansapitävyyden. Ne toteavat yhtäältä yksityiskohtaisen kuvauksen niistä kokouksista, joihin Barlo osallistui, osoittavan, ettei edellä mainituissa kokouksissa tiedotettu Barlolle niiden kokousten sisällöstä, joista se jäi pois. Kantajat korostavat toisaalta, ettei riidanalaisessa päätöksessä mitenkään todeta muun sellaisen yhteydenpidon tai tietojenvaihdon olemassaoloa, johon Barlo olisi osallistunut, ja ettei siinä esitetä mitään tällaisen yhteydenpidon tai tietojenvaihdon olemassaoloa tukevia todisteita.

117 Tästä on huomautettava, että riidanalaisen päätöksen 227 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”– – se, ettei Barlo ehkä osallistunut kaikkiin kokouksiin, joissa käsiteltiin sen erikoisalaan kuuluvaa tuotetta (eli PMMA-levyjä), ei vaikuta mitenkään arviointiin, joka koskee sen osallistumista kartelliin, koska se osallistui kokouksiin, joita pidettiin sekä

ennen että jälkeen niiden kokousten, joissa se ei ollut paikalla, ja pystyi saaman tietoonsa sen kilpailijoiden kanssa vaihdetut tiedot ja ottamaan ne huomioon markkinakäyttäytymisensä määrittelyssä – –”.

118 On todettava, että kantajien väitteet perustuvat kyseisen perustelukappaleen virheelliseen tulkintaan. Siinä komissio nimittäin ainoastaan hylkää väitteen, jonka mukaan kantajia ei voida pitää vastuullisina yhtenä kokonaisuutena pidettävästä, jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta sillä perusteella, että Barlo oli osallistunut vain muutamaan kokoukseen. Sitä vastoin komissio ei ole väittänyt, että Barlo oli tosiasiassa saanut tiedon niiden kokousten sisällöstä, joissa se ei ollut paikalla, eikä että oli olemassa muuta yhteydenpitoa ja tietojenvaihtoa, jossa Barlo oli osallisena. Se ainoastaan viittasi Barlon mahdollisuuteen saada tietoa (”pystyi”), mitä ei myöskään ole riitautettu kannekirjelmässä.

119 Kantajien väitteet ovat siis tehottomia.

120 Asianosaisten kesken on lisäksi riidatonta, että komission kantajia vastaan esittämät väitteet perustuvat Barlon osallistumiseen viiteen PMMA-levyjä koskevaan kilpailunvastaiseen kokoukseen, joita on tarkasteltu edellä.

121 Sikäli kuin kantajat kiistävät vastuunsa yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, viitataan ensimmäisen kanneperusteen toisen osan tarkasteluun jäljempänä.

122 Näin ollen käsiteltävä väite on hylättävä.

– Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäiseen osaan liittyvä vaatimus

123 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, jonka mukaan niitä kokouksia ja muuta yhteydenpitoa ja tietojenvaihtoa, johon Barlo osallistui, on arvioitu virheellisesti, on hyväksyttävä siltä osin kuin siinä arvioidaan Barlon väitettyä osallistumista Barcelonassa touko- tai kesäkuussa 1999 pidettyyn kokoukseen, ja hylättävä muilta osin. Tämän vaatimuksen mahdollista vaikutusta riidanalaisen päätöksen laillisuuteen ja sakon määrän määrittämiseen tutkitaan jäljempänä.

Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan Barlon osallistumista kolmea PMMA-tuotetta koskevaan ”yhtenä kokonaisuutena pidettävään yhteiseen kilpailunvastaiseen hankkeeseen” on arvioitu virheellisesti

124 Kantajat väittävät, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä katsonut virheellisesti niiden rikkoneen EY 81 artiklaa sillä perusteella, että ne liittyivät tai osallistuivat ”yhtenä kokonaisuutena pidettävään yhteiseen kilpailunvastaiseen hankkeeseen”, joka kattoi kolme tuoteryhmää eli PMMA-muovauskompaundit, PMMA-levyt ja PMMA-saniteettituotteet.

125 Tästä on aluksi huomautettava, että kun otetaan huomioon kilpailusääntöjen rikkomisten luonne sekä niihin liittyvien seuraamusten luonne ja ankaruus, komission kannalta näihin kilpailusääntöjen rikkomisiin liittyvä vastuu on yrityskohtaista (edellä 78 kohdassa mainittu asia Anic Partecipazioni, tuomion 78 kohta).

126 Tämän jälkeen on todettava, että EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat perustuvat väistämättä useiden sellaisten yritysten myötävaikutukseen, jotka ovat kaikki mukana rikkomisessa mutta joiden osallistumisella voi olla eri ilmenemismuotoja, etenkin kyseisten markkinoiden erityispiirteiden ja kunkin yrityksen markkina-aseman, tavoiteltujen päämäärien sekä valittujen tai suunniteltujen täytäntöönpanotoimien perusteella. Kuitenkaan pelkästään se, että kukin yritys osallistuu kilpailusääntöjen rikkomiseen sille ominaisella tavalla, ei riitä sulkemaan pois sen vastuuta rikkomisesta kokonaisuudessaan, ei myöskään käyttäytymisestä, jonka muut rikkomiseen osallistuneet yritykset ovat todellisuudessa toteuttaneet mutta jolla on sama kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus (edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 79 ja 80 kohta).

127 EY 81 artiklan 1 kohdan rikkominen voi perustua paitsi yksittäiseen toimenpiteeseen myös useiden toimenpiteiden kokonaisuuteen taikka jatkettuun toimintaan. Tätä tulkintaa ei voida riitauttaa sillä perusteella, että tällaisen useiden toimenpiteiden kokonaisuuden tai jatketun toiminnan yhtä tai useampaa osa-aluetta voitaisiin pitää itsessään ja erikseen tarkasteltuna kyseisen määräyksen rikkomisena (ks. edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 81 kohta). Kun eri toimenpiteet kuuluvat ”kokonaissuunnitelmaan”, koska niiden yhteisenä tavoitteena on kilpailun vääristäminen yhteismarkkinoiden sisällä, komissiolla on oikeus kohdistaa vastuu näistä toimenpiteistä sen mukaan, miten yritykset ovat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen kokonaisuutena arvioiden (ks. edellä 46 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland v. komissio, tuomion 258 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), vaikka osoitettaisiin, että asianomainen yritys on osallistunut suoraan vain yhteen tai useisiin rikkomisen osatekijöihin (ks. yhdistetyt asiat T-101/05 ja T-111/05, BASF ja UCB v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-4949, 161 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

128 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan on niin, että osoittaakseen yrityksen osallistuneen tällaiseen yhteen sopimukseen komission on näytettävä toteen, että yritys aikoi omalla toiminnallaan myötävaikuttaa kaikkien osallistujien yhteisten päämäärien tavoittelemiseen ja että yritys tiesi suunnitellusta tai muiden samaan

päämäärään pyrkivien yritysten toteuttamasta konkreettisesta käyttäytymisestä tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin (edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 87 kohta ja edellä 46 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 83 kohta).

129 Arvioitaessa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta ja tarvittaessa sakon määrän määrittämistä on otettava huomioon se, ettei yritys ole osallistunut kaikkiin kartellin muodostaviin seikkoihin, tai sen vähäinen osuus niillä osa-alueilla, joihin se on osallistunut (edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 90 kohta ja edellä 46 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 86 kohta).

130 Nyt käsiteltävässä asiassa on ensinnäkin todettava, ettei riidanalaisen päätöksen päätösosassa täsmennetä tarkasti sen rikkomisen laajuutta, josta riidanalaisen päätöksen adressaattien katsotaan olevan vastuussa, koska sen 1 artiklassa viitataan ainoastaan ”metakrylaattialan sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen” mainitsematta erikseen asianomaisia tuotteita.

131 On kuitenkin muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tietyn päätöksen päätösosa ja perustelut liittyvät erottamattomasti toisiinsa, ja tämän vuoksi päätöstä tulkittaessa on tarvittaessa otettava huomioon päätöksen tekemiseen johtaneet syyt (ks. asia T-201/04, Microsoft v. komissio, tuomio 17.9.2007, Kok., s. II-3601, 1258 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

132 Riidanalaisen päätöksen toisessa perustelukappaleessa todetaan selvästi, että yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen koskee kolmea PMMA-tuotetta seuraavasti:

”Tämän päätöksen adressaatit ovat osallistuneet [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen metakrylaattialalla seuraavien kolmen tuotteen osalta:

– PMMA-muovauskompaundit

– PMMA-levyt ja

– PMMA-saniteettituotteet.”

133 Riidanalaisen päätöksen 222–226 perustelukappaleessa komissio on lisäksi esittänyt ne syyt, joiden takia se oli katsonut, että kyseessä oleva kartelli voitiin luokitella yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi jatketuksi kilpailusääntöjen rikkomiseksi, joka koski edellä mainittuja kolmea tuotetta. Tässä yhteydessä kantajien erityistapauksesta todettiin seuraavaa:

”Se, etteivät asianomaiset yritykset ole osallistuneet kaikkiin kartellikokonaisuuden osatekijöihin, ei voi vapauttaa niitä [EY] 81 artiklan rikkomista koskevasta vastuusta. Se, ettei Barlo muista kilpailunvastaisten järjestelyjen osapuolista poiketen tuota kaikkia kolmea PMMA-tuotetta, ei nyt käsiteltävässä asiassa muuta rikkomisen laatua eikä tarkoitusta, joka oli kaikkien näiden tuotteiden normaalin hintakehityksen vääristäminen. [Riidanalaisen päätöksen] 3 jaksossa esitetyistä seikoista ilmenee selvästi, että kaikki kilpailunvastaisten sopimusten osapuolet liittyivät ja osallistuivat

mahdollisuuksiensa mukaan (toisin sanoen sen mukaan, olivatko ne erikoistuneet yhteen tai useampaan tuotteeseen, joita kyseiset sopimukset koskivat) tähän yhteiseen kilpailunvastaiseen hankkeeseen." (riidanalaisen päätöksen 226 perustelukappale).

134 Kun otetaan huomioon nämä riidanalaisen päätöksen perustelut, on siis todettava, että sen 1 artiklassa katsotaan kantajien olevan vastuussa osallistumisesta PMMA-muovauskompaundeja, PMMA-levyjä ja PMMA-saniteettituotteita koskevaan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen.

135 Toiseksi on todettava, että unionin yleisen tuomioistuimen arvioitavaksi saatettu kysymys ei ole kysymys asianomaista kolmea tuotetta koskevan yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolosta, vaan kysymys siitä, ovatko kantajat vastuussa kyseisen kaltaisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta kokonaisuudessaan. Kantajat ovat nimittäin vasta vastauksessaan muotoilleet perusteet, joiden tarkoituksena on kyseenalaistaa yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolo sellaisenaan. Tätä perustetta on pidettävä uutena kanneperusteena ja se on jätettävä tutkimatta unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Kun otetaan huomioon jäljempänä esitetyt seikat, sitä ei joka tapauksessa ole tarpeen tutkia.

136 On siis tutkittava, aiheuttaako kantajien osallistuminen kilpailusääntöjen rikkomiseen omalla käyttäytymisellään sen, että ne ovat vastuussa niiden osallistumisen aikana tapahtuneesta kilpailusääntöjen rikkomisesta kokonaisuudessaan.

137 Tässä yhteydessä on ensinnäkin hylättävä väite, joka koskee sitä, ettei Barlo toiminut yhden tuoteryhmän eli PMMA-saniteettituotteiden alalla. Tästä on riittävää todeta, että kuten unionin yleinen tuomioistuin on jo todennut, yritys voi rikkoa EY 81 artiklan 1 kohdassa säädettyä kieltoa, kun sen toiminnalla, sovitettuna yhteen muiden yritysten toiminnan kanssa, on tarkoitus rajoittaa kilpailua yhtenäismarkkinoiden

tietyillä merkityksellisillä markkinoilla, ilman että yrityksen välttämättä edellytetään itse toimivan näillä merkityksellisillä markkinoilla (asia T-99/04, AC-Treuhand v. komissio, tuomio 8.7.2008, Kok., s. II-1501 ja asia T-29/05, Deltafina v. komissio, tuomio 8.9.2010, Kok., s. II-4077, 48 kohta). Näin ollen pelkästään se, ettei Barlo toiminut PMMA-saniteettituotteiden alalla, ei välttämättä merkitse, ettei kantajien voitu katsoa olevan vastuussa kyseistä tuotetta koskevasta kilpailusääntöjen rikkomisesta.

138 Se, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä ”luopunut [kantajia] vastaan esitetyistä väitteistä PMMA-muovauskompaundeja koskevilta osin” (riidanalaisen päätöksen 93 perustelukappale) ei myöskään merkitse, ettei niitä voitaisi pitää vastuullisina nimenomaan kyseistä tuotetta koskevasta yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta.

139 Komission riidanalaisen päätöksen 93 perustelukappaleessa käyttämä sanamuoto on tosin epäonnistunut ja saattaa vaikuttaa ristiriitaiselta sen kanssa, että kantajat ovat vastuussa riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todetun kaltaisesta yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta sellaisena kuin sitä on tulkittu kyseisen päätöksen 2 ja 226 perustelukappaleen valossa (ks. edellä 130–134 kohta). Kun otetaan huomioon riidanalaisen päätöksen perustelut kokonaisuudessaan, riidanalaisen päätöksen 93 perustelukappale on kuitenkin ehdottomasti ymmärrettävä siten, ettei Barlon osallistumista suoraan PMMA-muovauskompaundeja koskevaan kartellin osaan ollut komission mukaan näytetty toteen. Pelkästään tämä seikka ei kuitenkaan sinänsä sulje pois kantajien vastuuta asianomaisia kolmea tuotetta koskevasta yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. edellä 126 kohta).

140 Se, että komissio on kantajien osalta maininnut riidanalaisessa päätöksessä vain viisi kokousta, jotka niiden mukaan pidettiin yli kahden vuoden ajanjakson aikana ja joista mikään ei myöskään ollut ”ylimmän johtotason kokous”, jossa tehtiin ”perustavat

yhteistyösopimukset” (riidanalaisen päätöksen 105 perustelukappale), ei myöskään riitä sulkemaan pois niiden vastuuta yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta.

141 Oikeuskäytännöstä nimittäin ilmenee, että se, että eri yrityksillä oli erilainen rooli yhteiseen tavoitteeseen pyrittäessä, ei poista sitä, että kilpailunvastainen tavoite ja näin ollen rikkominen oli sama, edellyttäen, että kukin yritys on omalla tasollaan myötävaikuttanut yhteisen tavoitteen toteutumiseen (ks. asia T-452/05, BST v. komissio, tuomio 28.4.2010, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa). Tästä on jo lisäksi todettu oikeuskäytännössä, että silloin kun on kysymys kokonaisvaltaisesta sopimuksesta, joka ulottuu usealle vuodelle, muutamien kuukausien kulumisella kartellin ilmenemismuotojen välillä ei ole juurikaan merkitystä. Se, että eri toimenpiteet kuuluvat kokonaissuunnitelmaan niiden yhteisen tavoitteen vuoksi, on sitä vastoin ratkaisevaa (edellä 46 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 260 kohta ja edellä 43 kohdassa mainittu asia Lafarge v. komissio, tuomion 483 kohta).

142 Kantajien esittämien väitteiden valossa on siis neljänneksi vielä selvitettävä, täyttyvätkö edellä 128 kohdassa tarkoitetussa oikeuskäytännössä asetetut edellytykset.

143 Tässä yhteydessä unionin yleinen tuomioistuin on täsmentänyt, että yrityksen voitiin katsoa olevan vastuussa kokonaiskartellista, vaikka on näytetty toteen, että se on välittömästi osallistunut vain yhteen tai useampaan kartellin osatekijöistä, jos yhtäältä se tiesi tai sen olisi väistämättä pitänyt tietää, että salainen yhteistyö, johon se osallistui erityisesti useiden vuosien ajan säännöllisesti järjestettyjen kokousten kautta, kuului kokonaissuunnitelmaan, jonka tarkoituksena oli vääristää normaalia kilpailua, ja jos toisaalta tämä kokonaissuunnitelma kattoi kaikki osatekijät, joista kartelli muodostui (asia T-48/00, Corus UK v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2325, 176 kohta ja edellä 141 kohdassa mainittu asia BST v. komissio, tuomion 32 kohta).

144 Yrityksen ei siis voida väittää osallistuneen kokonaiskartelliin pelkästään siitä syystä, että sen tekemän sopimuksen ja kokonaiskartellin tavoitteet ovat samat. Sopimukseen osallistumista voidaan nimittäin pitää yrityksen liittymisenä kokonaiskartelliin ainoastaan, jos yritys tiesi tai jos sen olisi pitänyt tietää, että se sopimukseen osallistuessaan osallistui myös kokonaiskartelliin (asia T-28/99, Sigma Tecnologie v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1845, 45 kohta ja edellä 45 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Bolloré ym. v. komissio, tuomion 209 kohta).

145 Tästä on aluksi todettava, ettei komissio ole osoittanut eikä edes väittänyt, että Barlo oli tiennyt tai sen olisi pitänyt tietää, että osallistuessaan PMMA-levyjä koskevaan kartelliin se osallistui kolmea PMMA-tuotetta koskevaan kokonaiskartelliin.

146 Kuten kantajat perustellusti korostavat, komissio on päinvastoin itse myöntänyt riidanalaisessa päätöksessä, ”ettei Barlo tiennyt tai ettei se välttämättä voinut tietää kilpailunvastaisten järjestelyjen kokonaissuunnitelmasta” (riidanalaisen päätöksen 335 perustelukappale).

147 Komissio ei myöskään väitä, että Barlo tiesi muiden samoihin tavoitteisiin pyrkivien yritysten suunnittelemasta tai toteuttamasta konkreettisesta käyttäytymisestä tai että tämä saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin. Vastineessa se päinvastoin toteaa, että Barlo tiesi kilpailijoidensa toimista, joiden tarkoituksena oli tämän saman päämäärän toteuttaminen ”ainakin PMMA-levyjen osalta”.

148 Komission puoltama näkemys perustuu nimittäin ainoastaan siihen väitteeseen, että rikkominen, jonka Barlo on voinut ”subjektiivisesti käsittää” kattavan vain PMMA-levyt, muodosti tosiasiallisesti olennaisen osan laajempaa yhtenä kokonaisuutena

pidettävää kilpailusääntöjen rikkomista, joka kattoi kaikki kolme PMMA-tuotetta. Edellä 128, 143 ja 144 kohdassa tarkoitetusta oikeuskäytännöstä ilmenee kuitenkin selvästi, että subjektiivinen käsitys rikkomisesta on EY 81 artiklan 1 kohdan perusteella merkityksellinen seikka. Tässä yhteydessä on nimittäin muistettava, että kyseistä määräystä sovelletaan ainoastaan, jos on olemassa asianomaisten osapuolten yhteinen tahto (ks. asia T-18/05, IMI ym. v. komissio, tuomio 19.5.2010, Kok., s. II-1769, 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

149 On lisäksi korostettava, että pelkästään sen perusteella, että Barlo oli tietoinen kilpailunvastaisista tavoitteista PMMA-levyjen alalla ja pyrki niihin, ei voida päätellä, että se oli tietoinen yhtenä kokonaisuutena pidettävän kartellin samasta tavoitteesta metakrylaattialalla. Kuten oikeuskäytännössä on nimittäin jo todettu, saman tavoitteen käsitettä ei voida määrittää yleisellä viittauksella kilpailun vääristymiseen tietyllä alalla, koska vaikutus kilpailuun muodostaa tavoitteena tai vaikutuksena olennaisen tekijän kaikessa käyttäytymisessä, joka kuuluu EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Saman tavoitteen tällainen määritelmä uhkaa evätä yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsitteeltä osan sen merkityksestä, koska sen seurauksena on se, että useat käyttäytymiset, jotka koskevat jotakin talouden alaa ja jotka on kielletty EY 81 artiklan 1 kohdassa, pitäisi systemaattisesti luokitella yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen osatekijöiksi (edellä 127 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BASF ja UCB v. komissio, tuomion 180 kohta ja asia T-446/05, Amann & Söhne ja Cousin Filterie v. komissio, tuomio 28.4.2010, Kok., s. II-1255, 92 kohta).

150 Komission väitteen perusteella voitaisiin nimittäin katsoa yrityksen olevan vastuussa yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta pelkästään sen toteamuksen perusteella, että edellä mainitun rikkomisen ja sopimuksen, johon kyseisen kaltainen yritys on osallistunut, välillä on objektiivisia yhteyksiä, kuten kuuluminen samalle talouden sektorille, näyttämättä edes toteen, että yritys oli tietoinen kyseisen kaltaisen yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolosta tai että tämä saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin.

151 On siis todettava, ettei komissio ole osoittanut, että Barlon osallistuminen PMMA-levyjä koskevaan kilpailusääntöjen rikkomiseen oli sen oman käyttäytymisen takia johtanut siihen, että kantajat joutuivat vastuuseen yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta kokonaisuudessaan, ja että ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on näin ollen perusteltu.

152 Näin ollen riidanalaisen päätöksen 1 artikla on kumottava siltä osin kuin siinä todetaan, että kantajat ovat rikkoneet EY 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa, koska ne ovat osallistuneet sellaisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen, jotka koskivat paitsi PMMA-levyjä myös PMMA-muovauskompaundeja ja PMMA-saniteettituotteita.

153 Tämän toteamuksen mahdollisesta vaikutuksesta kantajille määrättyjen sakkojen määrään on todettava, että sitä tutkitaan jäljempänä rikkomisen vakavuuden virheellistä arviointia koskevan toisen kanneperusteen toisen osan tarkastelun yhteydessä.

Ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan Barlon osallistumista jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen on arvioitu virheellisesti

154 Kantajat väittävät, ettei komissio ole osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että ne olivat syyllistyneet jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen. Ne korostavat, että riidanalainen päätös perustuu Barlon läsnäoloon viidessä yli kahden vuoden ajanjakson aikana pidetyssä kokouksessa, mikä sulkee niiden mukaan käytännössä pois kaikenlaisen jatketun osallistumisen kartelliin. Kantajat huomauttavat lisäksi, että kun jätetään huomiotta kokous, joka väitetysti pidettiin Barcelonassa touko- tai kesäkuussa 1999 ja jonka pitämisen ne kiistävät, riidanalainen päätös perustuu neljään kokoukseen, joista kaksi ensimmäistä pidettiin oletetusti vuoden 1998 ensimmäisellä

vuosipuoliskolla, kun taas kaksi muuta pidettiin vuonna 2000, eli näiden kokousten välillä kului 20 kuukautta.

155 Tässä yhteydessä on muistettava, että kilpailusääntöjen rikkomisen kesto on yksi EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun rikkomisen käsitteen osatekijä, jota koskeva todistustaakka on lähtökohtaisesti komissiolla. Oikeuskäytännössä edellytetään, että jos ei ole olemassa näyttöä, jolla voidaan osoittaa suoraan rikkomisen kesto, komissio esittää ainakin näyttöä, joka liittyy ajallisesti riittävän lähellä toisiaan oleviin tosiseikkoihin, joiden perusteella voidaan kohtuullisesti päätellä, että rikkominen on jatkunut keskeytyksettä tietyn kahden ajankohdan välillä (ks. asia T-450/05, Peugeot ja Peugeot Nederland v. komissio, tuomio 9.7.2009, Kok., s. II-2533, 220 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

156 Oikeuskäytännössä on lisäksi todettu, että sen perusteella, että kartelli sinänsä on ollut keskeytymätön, ei voida sulkea pois sitä, että yksi tai useampi sen osapuolista olisi keskeyttänyt osallistumisensa tietyksi ajaksi (edellä 148 kohdassa mainittu asia IMI ym. v. komissio tuomion 83 kohta).

157 Komission väitteestä, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen jatkuvuuden selvittämisessä on otettava huomioon se, ettei kartellista ole sanouduttu irti ja ettei ole jatkettu todella itsenäistä politiikkaa, eikä pelkästään sitä, että on jätetty osallistumatta kartellin toimintaan lyhyen ajanjakson aikana, on todettava, että se voi olla merkityksellinen vain, jos komissio on täyttänyt sillä olevan todistustaakan eli esittänyt näytön, joka koskee ajallisesti riittävän lähellä toisiaan olevia seikkoja, joiden perusteella voidaan kohtuudella päätellä, että rikkominen on jatkunut keskeytyksettä tietyn kahden ajankohdan välillä (ks. edellä 148 kohdassa mainittu asia IMI ym. v. komissio, tuomion 86 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Komission väitteen hyväksyminen tällaisen näytön puuttuessa johtaisi nimittäin siihen, että todistustaakka

rikkomisen kestosta siirtyy kantajille edellä 43 ja 155 kohdassa mainittujen periaatteiden vastaisesti.

158 Näin ollen on tutkittava, onko komissio nyt käsiteltävässä asiassa esittänyt näyttöä ajallisesti riittävän lähellä toisiaan olevista tosiseikoista, kuten se väittää.

159 Tästä on vielä todettava, että vaikka kilpailusääntöjä rikkovan käyttäytymisen kahden ilmenemismuodon välinen ajanjakso on merkityksellinen tekijä osoitettaessa kilpailusääntöjen rikkomisen jatkuvuutta, ei kysymystä siitä, onko kyseinen ajanjakso riittävän pitkä merkitäkseen rikkomisen keskeytymistä, pidä silti tutkia abstraktilla tasolla. Päinvastoin sitä on arvioitava asianomaisen kartellin toiminnan asiayhteydessä (edellä 148 kohdassa mainittu asia IMI ym. v. komissio, tuomion 89 kohta), tarvittaessa mukaan luettuna kyseessä olevan yrityksen kartelliin osallistumisen yksityiskohtaiset menettelytavat.

160 Kun otetaan huomioon ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan tarkastelu, on todettava, että komission kantajia vastaan esittämät väitteet perustuvat Barlon läsnäoloon seuraavissa neljässä kokouksessa: huhtikuussa 1998 Dernbachissa (riidanalaisen päätöksen 151 perustelukappale), 29.6.1998 Darmstadtissa (riidanalaisen päätöksen 155 perustelukappale), 24.2.2000 Heidelbergissa (riidanalaisen päätöksen 167 perustelukappale) ja 21.8.2000 Deidesheimissa (riidanalaisen päätöksen 168 perustelukappale) pidetyt kokoukset.

161 On ensimmäiseksi todettava, että yhtäältä Dernbachissa ja Darmstadtissa pidettyjen kokousten välillä ja toisaalta Heidelbergissa ja Deidesheimissa pidettyjen kokousten välillä kului vain muutama kuukausi. Kartellin toiminnan puitteissa tarkasteltuina nämä aikavälit eivät ole riittävän pitkiä, jotta niiden perusteella voitaisiin todeta Barlon kartelliin osallistumisen keskeytyminen. Kantajat eivät myöskään väitä päinvastaista.

162 On selvitettävä toiseksi se, onko komissio osoittanut Barlon jatkuvan osallistumisen kartelliin 29.6.1998 Darmstadtissa (riidanalaisen päätöksen 155 perustelukappale) ja 24.2.2000 Heidelbergissa (riidanalaisen päätöksen 167 perustelukappale) pidettyjen kokousten välillä.

163 Tästä on yhtäältä todettava, että riidanalaisen päätöksen 155 perustelukappaleesta ilmenee, että 29.6.1998 Darmstadtissa pidetyssä kokouksessa osallistujat sopivat lokakuussa 1998 tehtävästä hinnankorotuksesta. Vaikka kyseisessä perustelukappaleessa todetaan, ettei Barlo ole antanut sellaista käsitystä, että se muuttaisi hintapolitiikkaansa ja vaikka Barloa ei mainita riidanalaisen päätöksen 157 perustelukappaleessa niiden yritysten joukossa, jotka tosiasiallisesti tekivät sopimuksen 29.6.1998 Darmstadtissa pidetyssä kokouksessa, on kuitenkin tosiasia, että se pystyi hyödyntämään lokakuuksi 1998 suunniteltuun hinnankorotukseen liittyviä tietoja ja mukauttamaan markkinakäyttäytymistään vastaavasti. On siis todettava, että Barlo osallistui kartelliin jatkuvasti lokakuun 1998 loppuun saakka.

164 On toisaalta todettava, että riidanalaisessa päätöksessä mainitaan tällä ajanjaksolla kymmenen PMMA-levyjä koskevaa kokousta, jotka pidettiin Darmstadtin kokouksen jälkeen melko säännöllisesti ainakin vuoden 1999 puoliväliin saakka (eli 18.8., 11.9. ja 10.12.1998 pidetyt kokoukset, 20.1., 4. ja 19.3. ja 5.5.1999 pidetyt kokoukset, touko- tai kesäkuussa 1999 pidetyt kokoukset sekä Italiassa vuonna 1999 pidetyt kaksi ylimääräistä kokousta, joiden tarkkaa päivämäärää ei mainita; riidanalaisen päätöksen 157 ja sitä seuraavat perustelukappaleet). Riidanalaisen päätöksen mukaan osallistujat sopivat näissä kokouksissa hinnankorotuksista ja palveluista aiheutuneiden kustannusten siirtämisestä asiakkaille ja vaihtoivat markkinatietoja. Riidanalaisen päätöksen 166 perustelukappaleessa mainitaan lisäksi 1.11.1999 ilmoitettu ja tammikuussa 2000 toteutettu hinnankorotus (riidanalaisen päätöksen 166 perustelukappale).

165 Näistä seikoista ilmenee yhtäältä, että ajanjakso, jonka aikana Barlo ei osallistunut salaiseen yhteydenpitoon tai salaiseen yhteistyöhön, kesti lähes 16 kuukautta (lokakuun 1998 lopusta 24.2.2000 saakka), ja toisaalta, että tämä ajanjakso ylitti selvästi

ne aikavälit, joiden kuluessa kukin kartellin jäsenenä ollut yritys oli ilmaissut halunsa rajoittaa kilpailua. On siis todettava, ettei Barlon jatkuvaa osallistumista kartelliin kyseisen ajanjakson aikana ole osoitettu.

166 Vaikka Barlon osallistuminen kartelliin rajoittui riidanalaisen päätöksen mukaan joka tapauksessa vain siihen, että se osallistui ”kokouksiin satunnaisesti” ainoastaan ”saadakseen tietoa PMMA-levyjä koskevista kilpailunvastaisista sopimuksista ja käytännöistä” (riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappale), tämän seikan perusteella ei voida kumota toteamusta sen kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen keskeytymisestä edellä mainitun ajanjakson aikana. Koska mitään kilpailunvastaista yhteydenpitoa ei ole todettu, ei voida katsoa, että Barlolle olisi ilmoitettu kyseisen ajanjakson aikana tehdyistä sopimuksista.

167 Riidanalainen päätös on siis kumottava siltä osin kuin sinä todetaan kantajien osallistuneen kartelliin 1.11.1998 ja 23.2.2000 välisenä aikana. Tämän päätelmän mahdollista vaikutusta sakon määrän määrittämiseen tutkitaan jäljempänä.

Toinen kanneperuste, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdan ja suuntaviivojen rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista

168 Kantajat väittävät, että vaikka niiden todettaisiin rikkoneen EY 81 artiklaa, niille määrätty sakko ei ole asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdassa ja suuntaviivoissa vahvistettujen sääntöjen mukainen ja se loukkaa suhteellisuusperiaatetta.

Toisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee väitetyn rikkomisen keston virheellistä arviointia

169 Kantajat väittävät, että niiden rikkomiseen osallistumisen kesto, joka on riidanalaisessa päätöksessä vahvistettu kahdeksi vuodeksi ja kolmeksi kuukaudeksi, on virheellinen, koska niiden mukaan komissio on virheellisesti vahvistanut niiden rikkomiseen osallistumisen alkamispäivämääräksi 30.4.1998 ja sen päättymispäivämääräksi 21.8.2000, ja etenkin koska riidanalainen päätös ei sisällä riittävästi todisteita sen väitteen tueksi, että kilpailusääntöjen rikkominen on jatkunut keskeytyksettä mainitun ajanjakson ajan.

170 Tässä yhteydessä on ensinnäkin hylättävä perusteettomana kantajien esittämä kritiikki niistä päivämääristä, jotka komissio on vahvistanut niiden rikkomiseen osallistumisen alkamiselle ja päättymiselle.

171 Kuten edellä esitetystä yhtäältä ilmenee, Barlon osallistuminen huhtikuussa 1998 Dernbachissa pidettyyn kilpailunvastaiseen kokoukseen on osoitettu oikeudellisesti riittävällä tavalla. Sillä, ettei komissio ole pystynyt vahvistamaan kokouksen tarkkaa päivämäärää, ei myöskään ole merkitystä kantajille määrätyn sakon määrän kannalta, koska on valittu niiden kannalta edullisin päivämäärä (30.4.1998).

172 Kantajien rikkomiseen osallistumisen päättymispäivämäärästä (21.8.2000) on toisaalta todettava, että edellä esitetystä ilmenee, että kyseisenä päivänä Barlo osallistui kilpailunvastaiseen kokoukseen, josta se ei ole sanoutunut irti. Näin ollen väitteellä, jonka mukaan Barlo ei hyväksynyt hinnankorotuksia, ei ole merkitystä, vaikka se katsottaisiinkin toteen näytetyksi. Sama koskee väitettä, jonka mukaan komissio ei ole osoittanut Barlon lainvastaista käyttäytymistä kyseisen kokouksen jälkeen.

173 Toiseksi on muistettava, että ensimmäisen kanneperusteen kolmannen osan tarkastelun yhteydessä on jo todettu, ettei kantajien osallistumista kartelliin 1.11.1998 ja 23.2.2000 välisenä aikana ole osoitettu ja että riidanalainen päätös on kumottava siltä osin kuin komissio on todennut niiden vastuun kartelliin osallistumisesta kyseisellä ajanjaksolla. Näin ollen on myös todettava, että komissio on virheellisesti ottanut huomioon kyseisen ajanjakson määrittäessään niiden rikkomiseen osallistumisen keston sakon määrän laskemisen yhteydessä.

174 Komission väite, jonka mukaan kartelliin osallistumisen keskeytymisen perusteella on määrättävä kaksi sakkoa, joiden kokonaismäärä on sen mukaan jopa suurempi, on hylättävä. Kuten edellä esitetystä nimittäin ilmenee, kantajat ovat osallistuneet yhteen ja samaan rikkomiseen, vaikka osallistuminen onkin keskeytynyt. Sakon määrä on siis määritettävä nimenomaan tämän rikkomisen eikä kahden erillisen rikkomisen vakavuuden perusteella. On lisäksi todettava, että rikkomisen vakavuus, joka arvioidaan erityisesti sen laadun ja maantieteellisen ulottuvuuden perusteella, ei muutu huolimatta siitä, että kantajien osallistuminen siihen keskeytyy.

175 Kantajille määrätyn sakon määrä on siis unionin yleisen tuomioistuimen täyden harkintavallan nojalla laskettava uudelleen siten, että otetaan huomioon niiden tosiasiallinen rikkomiseen osallistumisen kesto (ks. vastaavasti edellä 148 kohdassa mainittu asia IMI ym. v. komissio, tuomion 96, 97 ja 190 kohta).

176 Kun edellä esitetty otetaan huomioon, rikkomiseen osallistumisen kesto on 11 kuukautta ja 28 päivää. Näin ollen suuntaviivoissa esitetyn ja komission riidanalaisessa päätöksessä soveltaman sakon laskentamenetelmän mukaan kyseisen kaltainen osallistuminen merkitsee lyhytaikaista rikkomista, josta määrättävän sakon määrää ei lähtökohtaisesti koroteta (suuntaviivojen 1 kohdan B alakohta). Viimeksi mainitussa

säännöksessä ei kuitenkaan esitetä pakottavaa sääntöä, eikä se missään tapauksessa voi sitoa unionin yleistä tuomioistuinta sen käyttäessä täyttä harkintavaltaansa.

177 Kun otetaan huomioon käsiteltävän asian olosuhteet ja erityisesti se, että edellisessä kohdassa tarkoitettu rikkomisen kesto on väistämättä arvio, koska siinä otetaan huomioon päivämäärä 30.10.1998 kantajien kartelliin osallistumisen ensimmäisen jakson päättymispäivämääränä sekä se, että kyseisen kaltainen osallistuminen on myöhemmin jatkunut, unionin yleinen tuomioistuin katsoo, että korottamalla sakon laskentapohjaa 10 prosenttia otetaan riittävästi huomioon rikkomiseen osallistumisen kesto.

178 Näin ollen sakon määrää on alennettava korvaamalla komission riidanalaisen päätöksen 353 perustelukappaleessa soveltama laskentapohjan 20 prosentin korotus 10 prosentin korotuksella ja toisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä muilta osin.

Toisen kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan väitetyn rikkomisen vakavuus on arvioitu virheellisesti

179 Kantajat väittävät, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan rikkomisen vakavuutta määritettäessä on tärkeää määrittää kunkin kyseessä olevien yritysten yksilöllinen vastuu ja kunkin yrityksen osallistumisen suhteellinen vakavuus. Niiden mukaan komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä joko suorittanut kyseisen kaltaista yksilöllistä tutkintaa tai se on suorittanut sen virheellisesti. Näin ollen sakon laskentapohja (15 miljoonaa euroa) ei ole perusteltu.

180 Tästä on aluksi huomautettava, että usean yrityksen rikottua kilpailusääntöjä on tutkittava kunkin yrityksen rikkomiseen osallistumisen suhteellinen vakavuus (ks. edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 153 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), jotta voitaisiin päättää, onko niihin nähden olemassa raskauttavia tai lieventäviä seikkoja (asia T-73/04, Carbone-Lorraine v. komissio, tuomio 8.10.2008, Kok., s. II-2661, 190 kohta).

181 Tämä päätelmä on johdonmukainen seuraus rangaistusten ja seuraamusten yksilöllisyyden periaatteesta, jonka nojalla yritykselle voidaan määrätä seuraamus vain seikoista, joista sitä itseään moititaan, ja jota sovelletaan kaikissa hallinnollisissa menettelyissä, jotka saattavat johtaa seuraamusten määräämiseen unionin kilpailusääntöjen nojalla (asiat T-224/00, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2597, 261 kohta).

182 Suuntaviivoja sovellettaessa on muistettava, että niissä esitetyssä sakon määrän määrittämismenetelmässä noudatetaan kaavaa, joka pohjautuu rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella vahvistettavaan perusmäärään, jota korotetaan raskauttavien olosuhteiden perusteella ja alennetaan lieventävien olosuhteiden perusteella.

183 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että suuntaviivoja sovellettaessa on erotettava toisistaan rikkomisen vakavuuden arviointi, jonka avulla sakon yleinen laskentapohja määritetään, ja sen arviointi, miten vakavasti kukin asianomainen yritys on osallistunut rikkomiseen, sillä viimeksi mainittu kysymys on tutkittava raskauttavia tai lieventäviä seikkoja mahdollisesti sovellettaessa (edellä 180 kohdassa mainittu asia Carbone-Lorraine v. komissio, tuomion 100 kohta; ks. myös vastaavasti asia T-220/00, Cheil Jedang v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2473, 189 kohta ja asia T-18/03, CD-Contact Data v. komissio, tuomio 30.4.2009, Kok., s. II-1021, 95 kohta).

184 On nimittäin muistettava, että suuntaviivojen 2 ja 3 kohdassa todetaan, että sakon perusmäärää voidaan muuttaa tiettyjen kuhunkin asianomaiseen yritykseen liittyvien lieventävien ja raskauttavien seikkojen perusteella. Erityisesti suuntaviivojen 3 kohdassa esitetään luettelo, joka ei ole tyhjentävä, lieventävistä olosuhteista, joiden perusteella sakon perusmäärää voidaan alentaa. Siinä viitataan yrityksen passiiviseen rooliin, siihen, että yritys on jättänyt käytännössä soveltamatta sopimuksia, rikkomisen lopettamiseen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen, siihen, ettei yritys ole voinut kohtuullisesti epäillä syyllistyvänsä rikkomiseen toiminnallaan, siihen, että kilpailusääntöjä rikottiin huolimattomuudesta sekä yrityksen todelliseen yhteistyöhön menettelyissä, jotka koskevat yhteistyötiedonannon soveltamisalaan kuulumattomia tapauksia.

185 Sakon laskentapohjaa määrittäessään komission ei sitä vastoin tarvitse arvioida tietyn yrityksen käyttäytymisen vaikutuksia. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan nimittäin sakon yleistä tasoa määritettäessä huomioon otettavia vaikutuksia eivät ole ne, jotka johtuvat siitä tosiasiallisesta käyttäytymisestä, jonka yritys väittää omaksuneensa, vaan ne, jotka johtuvat siitä koko rikkomisesta, johon yritys on osallistunut (edellä 34 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, tuomion 152 kohta ja asia C-554/08 P, Carbone-Lorraine v. komissio, tuomio 12.11.2009, 21 ja 24 kohta).

186 Nyt käsiteltävässä asiassa kantajat moittivat komissiota ensinnäkin lähinnä siitä, ettei se ole arvioinut rikkomisen vakavuutta kunkin kantajan omaa käyttäytymistä tutkiessaan. Ne korostavat nimittäin, että luokitellessaan rikkomisen riidanalaisen päätöksen 319–331 perustelukappaleessa erittäin vakavaksi komissio on keskittynyt kartelliin sellaisenaan kiinnittämättä huomiota eri kilpailijoiden, ja erityisesti Barlon, yksilölliseen käyttäytymiseen. Kantajien mukaan Barlon käyttäytymistä ei kuitenkaan voida pitää erittäin vakavana, kun otetaan huomioon riidanalaisen päätöksen 320 perustelukappaleessa tutkitut rikkomisen keskeiset ominaispiirteet.

187 Tästä on todettava, että kuten edellä esitetystä ilmenee, on kyseisen kaltaiset yrityksen omaan käyttäytymiseen liittyvät seikat otettava suuntaviivoja sovellettaessa tarvittaessa huomioon raskauttavien ja lieventävien seikkojen arvioinnissa (suuntaviivojen 2 ja 3 kohta), jotta voidaan muuttaa sakon perusmäärää, joka on määritetty muun muassa sen rikkomisen vakavuuden perusteella, johon yritys on osallistunut. Näin ollen väite, jonka mukaan komission olisi tässä sakon suuruuden määrittämisvaiheessa pitänyt tarkastella erityisesti kantajien yksilöllistä käyttäytymistä, on hylättävä.

188 Kantajat eivät myöskään tosiasiallisesti kiistä rikkomisen vakavuutta sinänsä, sellaisena kuin komissio on sen todennut. Vaikka ne väittävätkin, ettei komissio ole tarkastellut lainkaan asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuutta, ne eivät esitä mitään seikkoja riitauttaakseen sen komission päätelmän perusteltavuuden, jonka mukaan kyseiset markkinat olivat koko ETA:n laajuiset.

189 Kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, suuntaviivoista ilmenee joka tapauksessa, että horisontaalisia hintakartelleja tai markkinoiden jakamiseen tähtääviä kartelleja voidaan pitää erittäin vakavina jo niiden laadun perusteella, ilman että komission pitäisi osoittaa kilpailusääntöjen rikkomisen todellinen vaikutus markkinoihin (asia C-534/07 P, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, Kok., s. I-7415, 75 kohta ja yhdistetyt asiat C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P, Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomio 24.9.2009, Kok., s. I-8681, 103 kohta). Kyseisen kaltaisten kartellien perusteella on nimittäin luonnostaan määrättävä ankarimmat sakot. Kartellien mahdollinen todellinen vaikutus markkinoihin, eli erityisesti se, missä määrin kilpailun rajoittaminen on johtanut korkeampaan markkinahintaan kuin siihen, jota ilman kartellia olisi sovellettu, ei ole ratkaiseva tekijä määritettäessä sakkojen suuruutta (asia T-127/04, KME Germany ym. v. komissio, tuomio 6.5.2009, Kok., s. II-1167, 64 kohta). Näin ollen kantajien väitteet, joiden

mukaan niiden käyttäytyminen ei vaikuttanut markkinoihin lainkaan, eivät missään tapauksessa voi kyseenalaistaa rikkomisen luokittelua erittäin vakavaksi.

190 On siis todettava, että komissio saattoi perustellusti katsoa riidanalaisen päätöksen 331 perustelukappaleessa, että kyseinen kartelli merkitsi erittäin vakavaa kilpailusääntöjen rikkomista jo pelkästään laatunsa ja sen perusteella, että se kattoi koko ETA-alueen.

191 Kantajat riitauttavat toiseksi komission riidanalaisen päätöksen 332–336 perustelukappaleessa eriytetyn kohtelun perusteella tekemän arvioinnin, jonka seurauksena se on alentanut niiden sakon määrää 25 prosenttia.

192 Kantajat väittävät yhtäältä, ettei sakon määrä ole ennen siihen sovellettua 25 prosentin alennusta osoitus minkäänlaisesta eriytetystä kohtelusta, koska se on saatu soveltamalla samaa ”matemaattista kaavaa” kaikkiin asianomaisiin yrityksiin. Kantajien mukaan komissio on käyttänyt sakon laskentapohjan määrittämiseen noin 30 prosentin osuutta siitä liikevaihdosta, jonka asianomaiset yritykset ovat saaneet PMMA-tuotteista ETA-alueella (riidanalaisen päätöksen 334 perustelukappale).

193 Tässä yhteydessä on muistettava, että suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan kuudennen alakohdan mukaan samassa rikkomisessa osallisena oleviin yrityksiin on mahdollista soveltaa erilaista sakon laskentapohjaa, ”jotta voitaisiin ottaa huomioon rikkomusten tapauskohtainen painoarvo ja siten kunkin yrityksen rikkomisen todellinen vaikutus kilpailuun erityisesti, kun samanlaisiin rikkomuksiin syyllistyneet yritykset ovat huomattavan erikokoisia”. Komissio on menetellyt näin riidanalaisen päätöksen 332 ja sitä seuraavissa perustelukappaleissa. Se on todennut, että ”sovellettavien sakkojen suuruusluokan sisällä eri yrityksiä voitiin kohdella eri tavoin, jotta voitiin ottaa

huomioon rikkomiseen syyllistyneen yrityksen todelliset taloudelliset valmiudet merkittävän vahingon aiheuttamiseen kilpailulle" ja että "tämä [oli] asianmukaista silloin kun rikkomiseen osallistuvien yritysten kartelliin kuuluvien tuotteiden liikevaihdossa oli suuria eroja, kuten nyt käsiteltävässä asiassa" (riidanalaisen päätöksen 332 perustelukappale). On myös todettava, että vaikkei riidanalaisesta päätöksestä ilmene, että komissio on soveltanut kantajien väittämää "matemaattista kaavaa", siitä ilmenee kuitenkin selvästi, että sakon laskentapohjan määrittämiseksi se on soveltanut kaikkiin asianomaisiin yrityksiin samaa perustetta eli "niiden suhteellista painoarvoa niiden PMMA-tuotteiden myynnin liikevaihdossa, joiden osalta ne ovat osallistuneet kartelliin" (riidanalaisen päätöksen 333 perustelukappale).

194 Tätä menettelytapaa ei kuitenkaan voida kritisoida. Se on päinvastoin mahdollistanut sen, että kartelliin osallistuneiden yritysten objektiiviset erot on voitu ottaa syrjimättömästi huomioon asetetun tavoitteen kannalta, joka on sakon määrien määrittäminen siten, että otetaan huomioon rikkomiseen syyllistyneiden yritysten tosiasialliset taloudelliset mahdollisuudet aiheuttaa vahinkoa kilpailulle. Sikäli kuin eriytetystä kohtelusta on seurauksena erilaisia laskentapohjia, on todettava, että komissio on kuin onkin soveltanut suuntaviivoissa tarkoitettua tosiasiallisesti "eriytettyä kohtelua", toisin kuin kantajat väittävät.

195 On lisäksi korostettava, että komission esittämässä perusteessa otetaan huomioon myös se, että kantajien suora osallistuminen kartelliin on näytetty toteen vain PMMA-levyjä koskevilta osin. Komissio on nimittäin selvästi todennut, että "Barlon osalta kyseessä [olivat] vain PMMA-levyt" (riidanalaisen päätöksen 333 perustelukappale), ja se on näin ollen ottanut huomioon kyseisestä tuotteesta ETA-alueella vuonna 2000 saadun liikevaihdon. Kuten asiakirja-aineistosta ilmenee, kantajat toimivat myös PMMA-muovauskompaundien alalla. Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen toisen osan perusteltavuus (ks. erityisesti edellä 152 kohta) ei vaikuta komission arviointiin tästä seikasta.

196 Kantajat väittävät toisaalta, ettei riidanalaisen päätöksen 335 perustelukappaleessa sakon määrään tehtyä 25 prosentin alennusta ole perusteltu riittävästi ja että se on riittämätön. Kantajien mielestä kyseisessä alennuksessa olisi pitänyt ottaa huomioon se, etteivät ne olleet vastuussa kokonaiskartellista, eikä ainoastaan sitä, etteivät ne tienneet kokonaiskartellista, vaikka niiden katsottiin olevan kokonaisvastuussa yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Näin ollen kantajat katsovat, että alennus, jossa otetaan huomioon MMA:ien jakautuminen kyseessä olevien eri tuoteryhmien kesken, olisi ollut ”ehdoton vähimmäisedellytys”. Ne muistuttavat, että riidanalaisen päätöksen viidennen perustelukappaleen mukaan MMA:t jakautuivat seuraavasti: levyt 49 prosenttia, muovauskompaundit 36 prosenttia ja saniteettituotteet 15 prosenttia.

197 Tästä on todettava, että kantajat väittävät perustellusti, että se, etteivät ne olleet vastuussa kokonaiskartellista, kuten ensimmäisen kanneperusteen toisen osan tarkastelusta ilmenee, oli otettava huomioon sakon laskentapohjaa määritettäessä.

198 Kuten edellä esitetystä ilmenee, riidanalaisen päätöksen muista adressaateista poiketen kantajat saattoivat katsoa olevansa vastuussa vain yhdestä kartellin osasta, eli siitä, joka liittyi PMMA-levyihin. Näin ollen oli väistämätöntä, että kilpailuoikeuden säännösten rikkominen oli vähemmän vakavaa kuin rikkominen, joka luetaan niiden yritysten syyksi, jotka osallistuivat kilpailusääntöjen rikkomisen kaikkiin osiin ja vaikuttivat enemmän tämän kartellin tehokkuuteen ja vakavuuteen kuin kilpailusääntöjen rikkoja, joka on osallistunut ainoastaan yhteen saman kartellin osaan (ks. vastaavasti edellä 148 kohdassa mainittu asia IMI ym. v. komissio, tuomion 162 ja 164 kohta).

199 Yritykselle ei voida kuitenkaan milloinkaan määrätä sakkoa, jonka määrä on laskettu sellaiseen salaiseen yhteistyöhön osallistumisen perusteella, josta sen ei katsota olevan vastuussa (edellä 144 kohdassa mainittu asia Sigma Tecnologie v. komissio, tuomion 79–82 kohta ja edellä 148 kohdassa mainittu asia IMI ym. v. komissio, tuomion 157 kohta).

200 Suuntaviivoja sovellettaessa tämä arviointi on välttämättä toteutettava erityisen sakon laskentapohjan vahvistamisen vaiheessa, koska kun otetaan huomioon lieventävät seikat, sakon perusmäärää on mahdollista mukauttaa pelkästään sen perusteella, miten kilpailusääntöjen rikkoja on toimeenpannut kartellin. Kilpailusääntöjen rikkojalla, jonka ei katsota olevan vastuussa kartellin tietyistä osista, ei kuitenkaan ole voinut olla roolia näiden osien toimeen panemisessa (edellä 148 kohdassa mainittu asia IMI ym. v. komissio, tuomion 164 kohta).

201 On kuitenkin todettava, että vaikka komissio on nyt käsiteltävässä asiassa tehnyt virheen määrittäessään kantajien vastuun kartellista, se on silti määrittänyt sakon määrän asianmukaisesti edellä esitettyjä periaatteita noudattaen.

202 Kuten edellä esitetystä yhtäältä ilmenee (ks. edellä 195 kohta), virhe, joka on tehty kilpailusääntöjen rikkomista koskevan vastuun määrittämisessä, ei vaikuta sakon määrän laskentaan siinä vaiheessa, kun asianomaiset yritykset luokitellaan useampaan ryhmään sen suhteellisen painoarvon perusteella, joka niillä on niiden PMMA-tuotteiden myynnin liikevaihdossa, joiden osalta ne ovat osallistuneet kartelliin.

203 Siitä kantajien väitteestä, jonka mukaan huomioon otetusta liikevaihdosta on jätettävä pois Quinn Plastics SA:n liikevaihto, koska komissio on riidanalaisessa päätöksessä luopunut kaikista tätä yhtiötä koskevista väitteistä, on riittävää todeta, etteivät kantajat kiistä komission väitettä, jonka mukaan se, ettei kyseinen yhtiö ole riidanalaisen päätöksen adressaatti, ei muuta lainkaan sitä PMMA-levyistä kertynyttä liikevaihtoa, jonka voidaan katsoa kertyneen Barlolle, johon kuuluu myös adressaattina oleva emoyhtiö eli Quinn Barlo, joka omisti Quinn Plastics SA:n kokonaan rikkomisen aikana.

204 Riidanalaisen päätöksen 335 perustelukappaleessa komissio on toisaalta myöntänyt kantajille erityisen 25 prosentin alennuksen sakon laskentapohjasta sillä perusteella, ”[ettei] ollut selvää, [oliko] Barlo osallistunut PMMA-muovauskompaundeja tai PMMA-saniteettituotteita koskevaan salaiseen yhteydenpitoon vai ei” ja että näin ollen ”vaikutti siltä, ettei Barlo tiennyt tai ettei se välttämättä voinut tietää kilpailunvastaisten järjestelyjen kokonaissuunnitelmasta”.

205 Alennusta ei tosin myönnetty sillä perusteella, etteivät kantajat olleet vastuussa PMMA-muovauskompaundeihin tai -saniteettituotteisiin liittyvistä kartellin osista, vaan ainoastaan siksi, etteivät ne osallistuneet suoraan näihin osiin tai tienneet niistä.

206 Pelkästään tällä toteamuksella ei kuitenkaan voida asettaa kyseenalaiseksi myönnettyä alennusta, koska komissio saattoi perustellusti alentaa sakon määrää tällaisin perustein.

207 On siis vielä selvitettävä, otetaanko edellä mainitussa alennuksessa sekä siitä seuraavassa erityisessä laskentapohjassa (15 miljoonaa euroa) riittävällä tavalla huomioon kantajien rikkomisen vakavuus, jonka arvioinnissa on otettu huomioon riidanalaisen päätöksen 1 artiklan kumoaminen osittain (ks. edellä 152 kohta).

208 Tästä on todettava, että vaikka edellä mainittu kilpailusääntöjen rikkominen koski ainoastaan yhtä asianomaisista kolmesta tuotteesta, on kuitenkin tosiasia, että kyse oli edelleen erittäin vakavasta kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. edellä 189 kohta), joka lisäksi koski koko ETA-aluetta. Erityisesti se, että yhtenä kokonaisuutena pidettävää

kilpailusääntöjen rikkomista on kokonaisuutena arvioituna voitu pitää vielä ilmeisempänä kilpailuoikeuden rikkomisena, ei suinkaan merkitse sitä, ettei kantajien rikkominen ole sellaisenaan ”erittäin vakava” (ks. vastaavasti asia T-448/05, Oxley Threads v. komissio, tuomio 28.4.2010, 37 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

209 Tätä päätelmää ei kyseenalaisteta kantajien väitteillä, joiden mukaan ei ole osoitettu, että ne olivat osallistuneet kartellin pääpiirteisiin, jotka on esitetty riidanalaisen päätöksen 320 perustelukappaleessa. Kun otetaan huomioon edellä 180–187 kohdassa esitetyt seikat, sakon laskentapohjan määrittelyvaiheessa merkitystä ei ollut kantajien omalla käyttäytymisellä, vaan sen kilpailusääntöjen rikkomisen ominaispiirteillä, johon ne olivat osallistuneet. Yhtäältä kantajat eivät kuitenkaan väitä, ettei riidanalaisen päätöksen 320 perustelukappaleessa esitettyjä kartellin pääpiirteitä voida soveltaa riidanalaiseen rikkomiseen, koska se koski pelkästään PMMA-levyjä. Vaikka toisaalta oletettaisiin, etteivät kantajat ole osallistuneet suoraan kaikkeen riidanalaisen päätöksen 320 perustelukappaleessa tarkoitetun kaltaiseen kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen, on todettava, että ne ovat osallistuneet PMMA-levyjä koskeviin kokouksiin, joiden aikana muun muassa tehtiin hintasopimuksia, keskusteltiin hinnoista ja vaihdettiin markkinatietoja (ks. edellä 128 kohta).

210 On siis todettava, että kantajien rikkominen on luokiteltava suuntaviivoissa tarkoitetuksi erittäin vakavaksi rikkomiseksi. Huomautettakoon, että suuntaviivoissa määrätään tämän kaltaisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta sakon laskentapohjan vähimmäismääräksi 20 miljoonaa euroa.

211 Kantajien väitteestä, jonka mukaan niihin sovelletussa sakon laskentapohjassa on lähinnä otettava huomioon PMMA-levyjen merkitys suhteessa kaikkiin yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olleisiin

PMMA-tuotteisiin, on huomautettava, että suhteellisuusperiaate edellyttää, että komission on vahvistettava sakko suhteessa rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi huomioon otettuihin seikkoihin ja että sen on tältä osin sovellettava näitä seikkoja johdonmukaisesti ja objektiivisesti perustellulla tavalla (ks. edellä 141 kohdassa mainittu asia BST v. komissio, tuomion 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

212 Kuten oikeuskäytännöstä kuitenkin ilmenee, merkityksellisten markkinoiden koko ei lähtökohtaisesti ole pakollinen tekijä vaan vain yksi merkityksellisistä tekijöistä arvioitaessa rikkomisen vakavuutta ja vahvistettaessa sakon määrää (edellä 189 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomion 55 kohta). Myöskään suuntaviivoissa esitetyn menetelmän mukaisesti kyseessä ei ole lainkaan ratkaiseva seikka määritettäessä sakon laskentapohjaa (ks. vastaavasti asia T-116/04, Wieland-Werke v. komissio, tuomio 6.5.2009, Kok., s. II-1087, 62–64 kohta).

213 Tästä seuraa, että sakon laskentapohjan alentamisessa, jota kantajat saattoivat vaatia sillä perusteella, että niiden osallistuminen kartelliin koski ainoastaan PMMA-levyjä, ei tarvinnut ottaa suhteellisesti huomioon kyseisen tuotteen merkitystä suhteessa kaikkiin yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olleisiin PMMA-tuotteisiin. Kyseisen kaltainen laskentapohjan alentaminen ei päinvastoin olisi ollut edellä 211 kohdassa mainitun suhteellisuusperiaatteen mukainen, koska siinä ei otettu riittävästi huomioon sitä, että kantajat olivat muiden riidanalaisen päätöksen adressaattien tavoin osallistuneet laadultaan erittäin vakavaan kartelliin, joka koski koko ETA-aluetta.

214 On vielä todettava, ettei kantajien hakemus, joka koskee lähinnä sakon laskentapohjan alentamista 51 prosenttia komission myöntämän 25 prosentin sijasta (ks. edellä 196 kohta), perustu kunkin kolmen kyseessä olevan PMMA-tuotteen myynnistä kertyneeseen liikevaihtoon, vaan raaka-aineen (MMA) jaotteluun näiden kolmen tuotteen kesken, eivätkä kantajat selitä, mikä merkitys tällä perusteella on niiden tekemän

rikkomisen vakavuuden arvioinnissa. Arvioitaessa sitä, minkä osan kaikkien kolmen PMMA-tuotteen kokonaismyynnin liikevaihdosta ETA-alueella vuonna 2000 voidaan katsoa kertyneen ainoastaan PMMA-levyistä, komission vastauksena unionin yleisen tuomioistuimen pyyntöön toimittamista asiakirjoista ilmenee, että suurin osa asianomaisista yrityksistä, kantajat mukaan luettuina, arvioivat hallinnollisessa menettelyssä sen osuudeksi suunnilleen 60 prosenttia tai jopa enemmän, ja vain yksi yritys arvioi sen suunnilleen 50 prosentiksi.

215 Näin ollen on todettava, että alentamalla riidanalaisen päätöksen 335 perustelukappaleessa kantajien sakon laskentapohjaa 25 prosenttia otetaan asianmukaisesti huomioon sen rikkomisen vakavuus, johon kantajat ovat osallistuneet. Tästä seuraa yhtäältä, että huolimatta virheestä, joka tehtiin määritettäessä kantajien vastuuta kartellista (ks. edellä 152 kohta), komissio ei ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä määrittäessään niiden sakon laskentapohjan, ja toisaalta, ettei sen määrää ole unionin yleisen tuomioistuimen täyden harkintavallan nojalla tarpeen alentaa enempää.

216 Näin ollen toisen kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

Toisen kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan lieventäviä seikkoja on arvioitu virheellisesti

217 Kantajat väittävät, ettei lieventävien seikkojen arviointia ole riidanalaisessa päätöksessä perusteltu riittävästi ja että se rikkoo suuntaviivoja ja loukkaa suhteellisuusperiaatetta.

– Passiivinen ja vähäinen rooli rikkomisen toteuttamisessa

218 Kantajien mukaan komission riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappaleessa tekemä arviointi, joka koskee 50 prosentin alennusta passiivisen ja vähäisen roolin perusteella, on perusteltu virheellisesti, koska edellä mainittu perustelukappale sisältää paikkansa pitämättömiä ja toteen näyttämättömiä väitteitä. Näin ollen alennus ei ole riittävä.

219 Tästä on aluksi huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin kun komissio antaa suuntaviivoja, joilla se pyrkii perustamissopimuksen määräyksiä noudattaen täsmentämään perusteet, joita se aikoo soveltaa harkintavaltaansa käyttäessään, se rajoittaa itse harkintavaltaansa, koska sen on noudatettava viitteellisiä sääntöjä, jotka se on itselleen asettanut (ks. edellä 180 kohdassa mainittu asia Carbone-Lorraine v. komissio, tuomion 192 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

220 Se, että komissio on itse rajoittanut harkintavaltaansa antamalla suuntaviivat, ei nimittäin ole yhteen sopimatonta sen kanssa, että sillä säilyy harkintavallassa huomattava liikkumavara. Suuntaviivoihin sisältyy nimittäin useita joustavia osatekijöitä, joiden perusteella komissiolla on mahdollisuus käyttää harkintavaltaansa asetuksen N:o 1/2003 säännösten mukaisesti, sellaisina kuin unionin tuomioistuin on kyseisiä säännöksiä tulkinnut (ks. vastaavasti edellä 212 kohdassa mainittu asia Wieland-Werke v. komissio, tuomion 31 kohta ja asia T-161/05, Hoechst v. komissio, tuomio 30.9.2009, Kok., s. II-3555, 129 kohta).

221 Koska suuntaviivoissa ei ole pakottavaa toteamusta lieventävistä seikoista, jotka voidaan ottaa huomioon, on katsottava, että komissio on pitänyt itsellään tiettyä harkintavaltaa, jotta se voi arvioida kokonaisvaltaisesti sitä, missä määrin sakkoja on mahdollisesti alennettava lieventävien seikkojen perusteella.

222 Suuntaviivojen 3 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetusta lieventävästä seikasta, joka liittyy yksinomaan passiiviseen tai seurailijan asemaan rikkomisen toteuttamisessa, komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappaleessa seuraavaa:

”– – Riidanalaisen päätöksen 137 ja 223 perustelukappaleessa kuvatuista seikoista ilmenee selvästi, ettei Barlon osallistumista kartelliin voida verrata useimpien muiden yritysten osallistumiseen. Vaikuttaa siltä, ettei ole monia seikkoja, jotka osoittaisivat, että Barlo on osallistunut aktiivisesti mahdollisten kilpailunvastaisten sopimusten tai käytäntöjen laatimiseen. Todetut kilpailunvastaiset yhteydet osoittavat pikemminkin, että Barlo osallistui satunnaisesti kokouksiin, joissa sille ainoastaan ilmoitettiin PMMA-levyjä koskevista kilpailunvastaisista sopimuksista tai käytännöistä. Vaikuttaa myös siltä, ettei Barlo osallistunut kovinkaan moneen tärkeään monenväliseen kokoukseen, jossa päätettiin hintasopimusten ja kilpailunvastaisten käytäntöjen keskeisistä näkökohdista.”

223 Otettuaan nämä seikat huomioon, komissio katsoi, että kantajien rooli oli ollut ”passiivinen ja vähäinen” ja alensi 50 prosenttia sen sakon määrää, joka niille muuten olisi määrätty (riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale).

224 Tästä on todettava, että oikeuskäytännön mukaan yrityksen passiivisuus tarkoittaa sitä, että kyseinen yritys on omaksunut ”matalan profiilin” eli se ei ole osallistunut aktiivisesti kilpailunvastaisen sopimuksen tai sopimusten laatimiseen. Yrityksen passiivista asemaa kartellissa osoittavana seikkana voidaan ottaa huomioon se, että yritys on osallistunut huomattavasti satunnaisemmin kokouksiin kuin kartellin rivijäsenet, samoin kuin se, että se on tullut myöhemmin kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olleille markkinoille, riippumatta siitä, miten pitkän ajan se on kartelliin osallistunut, sekä lisäksi se, että kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneiden

kolmansien yritysten edustajat ovat tehneet tämänsuuntaisia nimenomaisia ilmoituksia (ks. yhdistetyt asiat T-456/05 ja T-457/05, Gütermann ja Zwicky v. komissio, tuomio 28.4.2010, Kok., s. II-1443, 184 ja 185 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

225 On siis todettava, että komissio on nyt käsiteltävässä asiassa arvioinut asianmukaisesti kantajien passiiviseen rooliin liittyvää lieventävää seikkaa. Se on nimittäin lähinnä todennut, ettei kantajien osallistumista kartelliin voitu verrata useimpien muiden yritysten osallistumiseen, koska todetut kilpailunvastaiset yhteydet osoittivat pikemminkin, että Barlo oli osallistunut satunnaisesti kokouksiin, joissa sille ainoastaan ilmoitettiin PMMA-levyjä koskevista kilpailunvastaisista järjestelyistä ja käytännöistä.

226 Riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappaleen sanamuodosta ilmenee lisäksi selvästi, että arvioidessaan kyseessä olevaa lieventävää seikkaa komissio on ottanut huomioon ainoastaan ne tosiseikat, joita on tutkittu tarkasteltaessa ensimmäisen kanneperusteen ensimmäistä osaa. Tässä yhteydessä on korostettava erityisesti, että riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappaleessa viitataan yksiselitteisesti sen 137 perustelukappaleseen, jonka mukaan ”[kantajat] kiistävät väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa [B:n] läsnäolon useimmissa niistä kokouksista, joihin hänen väitetään osallistuneen” ja ”vahvistavat samalla [B:n] läsnäolon neljässä kokouksessa”. Näin ollen toteamuksia, joiden mukaan ”vaikuttaa siltä, ettei ole monia seikkoja, jotka osoittaisivat, että Barlo on osallistunut aktiivisesti mahdollisten kilpailunvastaisten sopimusten tai käytäntöjen laatimiseen” tai että ”vaikuttaa myös siltä, ettei Barlo osallistunut kovin moneen tärkeään monenväliseen kokoukseen”, ei voida tulkita siten, että kantajat joutuvat vastuuseen aktiivisesta osallistumisesta kilpailunvastaisten sopimusten tai käytäntöjen laatimiseen tai osallistumisesta tärkeisiin monenvälisiin kokouksiin. Kantajien tässä yhteydessä esittämä kritiikki on siis tehotonta.

227 Kantajat tyytyvät lisäksi vain riitauttamaan riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappaleen sanamuodon selittämättä, miten käsiteltävän asian tosiseikoilla voitaisiin perustella vielä huomattavampi alennus tutkitun lieventävän seikan nojalla.

228 Näin ollen käsiteltävä väite on hylättävä.

– Kilpailusääntöjä rikkovien sopimusten ja käytäntöjen jättäminen toteuttamatta käytännössä

229 Kantajat pitävät virheellisinä niitä syitä, joiden takia komissio on riidanalaisessa päätöksessä hylännyt niiden väitteen, jonka mukaan kilpailusääntöjä rikkovien sopimusten ja käytäntöjen jättäminen toteuttamatta käytännössä on lieventävä seikka (riidanalaisen päätöksen 381 perustelukappale).

230 Riidanalaisen päätöksen 381 perustelukappaleessa komissio on todennut seuraavaa:

”Samalla kun Barlo on jättänyt järjestelmällisesti soveltamatta hintasopimuksia tai siirtämättä lisäpalveluista aiheutuneita kustannuksia asiakkaille, ei ole todisteita, on sitä vastoin selvää, että se on pystynyt hyötymään markkinatietojen vaihtamisesta ja muuttamaan markkinakäyttäytymistään sen mukaisesti (ehkä edistämällä markkinaosuuksien kasvua). Barlo ei myöskään nimenomaisesti pidättäytynyt pyrkimästä muiden yritysten osalta kaikkien yritysten yhteisesti ehdottamiin ja sopimiin tavoitteisiin (riippumatta siitä, ilmoitettiinko kyseiset tavoitteet vain yllättäen kokouksen aikana). Komissio hylkää siis Barlon väitteen, jonka mukaan se, että tämä on jättänyt

käytännössä toteuttamatta kilpailusääntöjä rikkovia sopimuksia ja käytäntöjä, olisi lieventävä seikka.”

231 Tästä on huomautettava, että oikeuskäytännön mukaan suuntaviivojen 3 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetun lieventävän seikan, joka liittyy siihen, ettei kilpailusääntöjen rikkomista koskevia sopimuksia ja käytäntöjä käytännössä sovellettu, soveltamiseksi yritykseen on tutkittava, voidaanko kyseisen yrityksen mainitsemien olosuhteiden perusteella todeta, että sinä aikana, jolloin yritys osallistui kilpailusääntöjen rikkomista koskeviin sopimuksiin, se on tosiasiassa pidättäytynyt niiden soveltamisesta kilpailemalla markkinoilla tai ainakin selvästi ja huomattavasti rikkonut velvoitteita, joilla kyseinen kartelli pannaan täytäntöön, siinä määrin, että se on häirinnyt kartellin toimintaa (asia T-26/02, Daiichi Pharmaceutical v. komissio, tuomio 15.3.2006, Kok., s. II-713, 113 kohta ja edellä 180 kohdassa mainittu asia Carbone-Lorraine v. komissio, tuomion 196 kohta).

232 Tästä on todettava, että riidanalaisen päätöksen 381 perustelukappaleessa komissio perusti edellisessä kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti arviointinsa asianmukaisiin perusteisiin.

233 On erityisesti todettava, etteivät kantajat voi oikeutetusti arvostella komissiota siitä, että se on ottanut huomioon todisteiden puuttumisen siitä, että Barlo on järjestelmällisesti jättänyt soveltamatta hintasopimuksia tai siirtämättä lisäpalveluista aiheutuneita kustannuksia asiakkaille, koska kyse on selvästi merkityksellisestä seikasta kyseisen lieventävän seikan arvioinnissa. Toisin kuin kantajat näyttävät ehdottavan, riidanalaisen päätöksen 381 perustelukappaleesta ilmenee lisäksi selvästi, että kyse oli vain yhdestä sellaisesta seikasta muiden joukossa ja että kaikkien näiden seikkojen kokonaisarvioinnin perusteella komissio kieltäytyi ottamasta huomioon kyseistä lieventävää seikkaa.

234 Kantajien väitteet eivät ole omiaan saattamaan kyseenalaiseksi komission kokonaisarviointia.

235 Kantajien esittämät seikat eivät ensinnäkään riitä osoittamaan, että Barlo on jättänyt käytännössä soveltamatta hintasopimuksia tai siirtämättä lisäpalveluista aiheutuneita kustannuksia asiakkaille.

236 Kantajat nimittäin tyytyvät esittämään yhtäältä B:n lausumat, joiden mukaan Barlo ei toteuttanut mitään toimia niiden kokouksien johdosta, joissa se oli läsnä, ja toisaalta Atofinan väitteen, johon viitataan riidanalaisen päätöksen 326 perustelukappaleessa. Sitä paitsi ne myöntävät yksiselitteisesti, etteivät ne pystyneet toimittamaan tarkkoja todisteita hintapolitiikasta vuosilta 1999–2000.

237 On kuitenkin todettava, että Atofinan väitteessä viitataan Barlon markkinaosuuden kasvuun PMMA-levyjen osalta vuodesta 2000 vuoteen 2002 ulottuvalla ajanjaksolla. Koska Barlon kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuminen jaksottui ajalle 30.4.1998–21.8.2000, kyse ei ole seikasta, jolla voitaisiin osoittaa, että hintasopimuksia jätettiin panematta täytäntöön, varsinkaan järjestelmällisesti. Barlon edustajan lausumista on todettava, ettei niitä voida sellaisenaan pitää riittävän vakuuttavina, koska niiden tueksi ei ole objektiivisia asiakirjatodisteita.

238 Myöskään se seikka, ettei riidanalaiseen päätökseen sisälly tietoja, jotka osoittaisivat Barlon panneen täytäntöön hintasopimuksia, ei sellaisenaan ole ratkaiseva. Ei nimittäin voida väittää, että koska komissio ei ole osoittanut yrityksen panneen täytäntöön kilpailusääntöjä rikkovia sopimuksia ja käytäntöjä, se olisi pelkästään tästä syystä velvollinen alentamaan kantajien sakon määrää.

239 On todettava toiseksi, etteivät kantajat kyseenalaista komission arviointia, jonka mukaan Barlo pystyi hyödyntämään kokouksissa vaihdettuja markkinatietoja ja muuttamaan markkinakäyttäytymistään sen mukaisesti. Ne väittävät ainoastaan, ettei komissio ole näyttänyt toteen tätä väitettä. Edellä 231 kohdassa tarkoitetun oikeuskäytännön mukaan kantajien oli esitettävä ne seikat, joilla voidaan perustella pyydetyn lieventävän seikan hyväksyminen, ja erityisesti ne seikat, jotka liittyvät kilpailusääntöjen rikkomisen sen osan mahdolliseen soveltamatta jättämiseen, joka liittyy kaupallisesti tärkeiden ja luottamuksellisten markkinoita ja/tai asianomaisia yrityksiä koskevien tietojen vaihtoon.

240 Kantajat kiistävät kolmanneksi riidanalaisen päätöksen 381 perustelukappaleen toisessa virkkeessä esitetyn komission arvioinnin sillä perusteella, ettei mistään yhteisistä tavoitteista sovittu niissä kokouksissa, joissa Barlo oli läsnä. Kuten ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan tarkastelusta kuitenkin ilmenee, tämä väite ei pidä paikkaansa.

241 On todettava lisäksi, etteivät kantajat ole väittäneet, että Barlo oli ainakin selvästi ja huomattavasti rikkonut velvoitteita, joilla kyseinen kartelli pannaan täytäntöön, siinä määrin, että se on häirinnyt kartellin toimintaa (ks. edellä 231 kohta).

242 Tästä seuraa, ettei kritiikki, jota kantajat esittävät komission riidanalaisen päätöksen 381 perustelukappaleessa tekemästä arvioinnista, ole perusteltua.

243 On lisäksi korostettava, että nyt käsiteltävän asian olosuhteissa se, ettei tutkittua lieventävää seikkaa hyväksytty, on perusteltavissa myös riidanalaisen päätöksen yleisellä rakenteella.

244 Siitä ilmenee nimittäin yhtäältä, ettei kartelli tiettyjen ajanjaksojen aikana ollut kokonaisuudessaan täysin tehokas, koska siihen osallistuneet yritykset, Barlo mukaan luettuna, poikkesivat tehdyistä sopimuksista (ks. esim. riidanalaisen päätöksen 329 perustelukappale). Kun kyse on itse kartellin toiminnan ominaispiirteestä, sitä ei voida ottaa huomioon lieventävien seikkojen perusteella, vaan korkeintaan arvioitaessa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta. Tässä yhteydessä on korostettava, että määrittäessään sakon laskentapohjan komissio on tutkinut kartellin tehottomuuteen liittyviä väitteitä (riidanalaisen päätöksen 321–329 perustelukappale) ja tässä yhteydessä erityisesti Atofinan lausumaa, johon kantajat vetoavat (ks. edellä 236 kohta). Vaikka komissio on katsonut, että kilpailusääntöjen rikkomista voidaan pitää erittäin vakavana, se on kuitenkin todennut yksiselitteisesti, ettei se tukeutunut sakon määrän määrittämisessä ”erityisesti mihinkään tiettyyn [kilpailusääntöjen rikkomisen] vaikutukseen markkinoilla” (riidanalaisen päätöksen 321 perustelukappale).

245 Vaikka oletettaisiin, että Barlon markkinakäyttäytyminen olisi eronnut huomattavasti muiden riidanalaisen päätöksen adressaatteina olevien yritysten markkinakäyttäytymisestä, on muistettava, ettei suuntaviivoissa todeta, että komission pitäisi aina ottaa erikseen huomioon kaikki suuntaviivojen 3 kohdassa luetellut lieventävät seikat (edellä 189 kohdassa mainittu asia KME Germany ym. v. komissio, tuomion 114 kohta). Suuntaviivojen mukaisesti komissiolla on harkintavaltaa, jotta se voi arvioida kokonaisvaltaisesti sakon määrän mahdollisen alentamisen suuruutta ottaen huomioon kaikki käsiteltävän asian lieventävät seikat (asia T-44/00, Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2223, 274 ja 275 kohta ja asia T-50/00, Dalmine v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2395, 325 ja 326 kohta; ks. myös vastaavasti asia T-30/05, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 12.9.2007, 204 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

246 Kun otetaan huomioon nyt käsiteltävän asian olosuhteet, on Barlon passiivisen ja vähäisen roolin myöntäminen rikkomisen toteuttamisessa sillä perusteella, ettei Barlon osallistumista kartelliin voitu verrata useimpien muiden yritysten osallistumiseen

(riidanalaisen päätöksen 373 perustelukappale), paras osoitus sen kartelliin osallistumisen suhteellisesta vakavuudesta. Kantajien esittämät ja edellä 236–241 kohdassa tutkitut seikat eivät missään tapauksessa riitä perusteeksi sakon perusmäärän alentamiselle enää sen alentamisen lisäksi, jonka komissio on jo myöntänyt yrityksen passiivisen roolin perusteella.

247 Näin ollen käsiteltävä väite on hylättävä.

– Rikkomisen lopettaminen varhaisessa vaiheessa

248 Kantajat väittävät, ettei ole kiistetty, että Barlon syyksi luettu kilpailusääntöjen rikkominen loppui paljon ennen komission ensimmäisiä tutkimuksia. Niiden mukaan se, että komissio on hylännyt tämä lieventävän olosuhteen, on selvästi vastoin suuntaviivoja, joissa määrätään lieventäväksi olosuhteeksi se, että ”yritys on lopettanut rikkomuksen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen (erityisesti tarkastukset)”, ja ne kiistävät komission riidanalaisen päätöksen 384 ja 385 perustelukappaleessa esittämät syyt.

249 Tästä on todettava, että Barlon rikkomiseen osallistumisen on todettu päättyneen 21.8.2000. On siis kiistatonta, että Barlo lopetti kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen ennen komission ensimmäistä toimenpidettä nyt käsiteltävässä asiassa, toisin sanoen yritysten tiloissa 25. ja 26.3.2003 tehtyjä tarkastuksia (riidanalaisen päätöksen 59 perustelukappale).

250 Vaatimuksesta, joka koskee sakon alentamista tällä perusteella, on riittävää todeta, että oikeuskäytännön mukaan lieventävää olosuhdetta ei voida todeta suuntaviivojen

3 kohdan kolmannen luetelmakohdan nojalla tilanteessa, jossa rikkominen on jo päättynyt ennen komission ensimmäisiä toimenpiteitä ja niistä riippumatta (ks. vastaavasti edellä 189 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, 105 ja 106 kohta).

251 Lisäksi se, että Barlo lopetti kilpailusääntöjen rikkomisen vapaaehtoisesti ennen kuin komissio aloitti tutkimuksen, on otettu riittävällä tavalla huomioon laskettaessa kantajien osalta todettua kilpailusääntöjen rikkomisen kestoa, joten ne eivät voi vedota suuntaviivojen 3 kohdan kolmanteen luetelmakohtaan (ks. vastaavasti edellä 149 kohdassa mainittu asia Amann & Söhne ja Cousin Filterie v. komissio, tuomion 260 kohta ja asia T-21/05, Chalkor v. komissio, tuomio 19.5.2010, Kok., s. II-1895, 152 kohta).

252 Näin ollen kantajien kritiikki riidanalaisen päätöksen 384 ja 385 perustelukappaleessa esitettyä komission arviointia kohtaan on perusteetonta ja käsiteltävä väite on hylättävä.

– Kilpailusääntöjen noudattamista koskevan ohjelman käyttöönotto

253 Kantajat korostavat, että riidanalainen päätös on ensimmäinen Quinn-konserniin kohdistuva unionin kilpailusääntöjen soveltamista koskeva päätös. Ne toteavat, että heti kun konserni sai tietää tutkinnasta, se toteutti kilpailusääntöjen noudattamista

koskevan ohjelman, josta annettiin kaikki tiedot komissiolle. Näissä erityisolosuhteissa ei kantajan mukaan ole perusteltua kieltäytyä ottamasta huomioon kyseistä ohjelmaa lieventävänä seikkana.

254 Tämä väite ei voi menestyä.

255 On ensinnäkin todettava, että se, että riidanalainen päätös on ensimmäinen kantajiin kohdistuva päätös, jolla todetaan unionin kilpailusääntöjen rikkominen, ei ole peruste sakon perusmäärän alentamiselle. Tämä seikka on sen sijaan otettu huomioon, koska komissio ei ole pitänyt rikkomisen uusimista kantajien kannalta raskauttavana seikkana.

256 On korostettava toiseksi, että vaikka toimenpiteiden toteuttaminen uusien rikkomisten estämiseksi on tärkeää, se ei muuta sitä tosiasiaa, että rikkominen on todettu tapahtuneeksi.

257 On kolmanneksi todettava, että oikeuskäytännön mukaan pelkästään sillä, että yritys hyväksyy ohjelman toimintansa saattamiseksi kilpailulainsäädännön mukaiseksi, ei voida taata asianmukaisesti ja varmasti sitä, että se noudattaa jatkossa pysyvästi kyseistä lainsäädäntöä, joten komissio ei ole tällaisen ohjelman vuoksi velvollinen alentamaan sakkoa siksi, että sillä oleva ehkäisevä tavoite on jo ainakin osittain saavutettu (asia T-279/02, Degussa v. komissio, tuomio 5.4.2006, Kok., s. II-897, 361 kohta; ks. myös edellä 127 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat BASF ja UCB v. komissio, tuomion 52 kohta).

258 Käsiteltävä väite on näistä syistä hylättävä.

– Taloudellisen hyödyn puuttuminen, ehkäisevän vaikutuksen takaamisen tarpeettomuus ja suhteellisuusperiaate

259 Kantajat huomauttavat, että kilpailuoikeudessa säädettyjen sakkojen tarkoitus on yhtäältä se, että rikkomisesta vastuussa olevat yritykset menettävät taloudellisen hyödyn, jonka ne olisivat voineet kilpailusääntöjen rikkomisesta saada, ja toisaalta saada aikaan ehkäisevä vaikutus (riidanalaisen päätöksen 388 perustelukappale). Kantajien mukaan nyt käsiteltävässä asiassa määrätty sakko ei kuitenkaan ole oikeassa suhteessa näihin tavoitteisiin, koska yhtäältä kantajat eivät ole saaneet taloudellista hyötyä väitetystä rikkomisesta ja toisaalta Barloa ja Quinn-konsernia ei koskaan ole tuomittu kilpailusääntöjen rikkomisesta.

260 Aluksi on korostettava, ettei seikkoja, joihin kantajat vetoavat nyt käsiteltävän väitteen yhteydessä, pidetä suuntaviivojen 3 kohdassa yksiselitteisesti lieventävinä seikkoina.

261 On vielä todettava, että komissio katsoi oikeutetusti, etteivät nämä seikat olleet peruste sakon määrän alentamiselle.

262 Väitteestä, joka koskee taloudellisen hyödyn puuttumista, on yhtäältä todettava, ettei sitä ole näytetty toteen. Kantajat näyttävät lisäksi myöntävän, että kyseisen kaltainen taloudellinen hyöty olisi voinut toteutua, ja painottavat samalla, että siitä olisivat hyötyneet yrityksen entiset osakkaat nykyisten sijasta, koska nämä joutuvat kantamaan sakon taloudelliset seuraukset. Sen lisäksi, ettei viimeksi mainittu väite saa tukea, sillä ei myöskään ole merkitystä. On sitä paitsi todettava, etteivät kantajat kiistä olevansa Barlon oikeudellisia seuraajia eivätkä sitä, että riidanalainen päätös piti osoittaa niille, mikäli rikkominen todetaan (ks. edellä 5 kohta).

263 Komissio on joka tapauksessa perustellusti todennut riidanalaisen päätöksen 388 perustelukappaleen lopussa, ettei mahdollinen taloudellisen hyödyn puuttuminen muuta rikkomisen vakavuutta sellaisena kuin se on todettu riidanalaisessa päätöksessä.

264 Sen tosiseikan osalta, ettei Barloa ja Quinn-konsernia ole koskaan tuomittu unionin kilpailusääntöjen rikkomisesta, on viitattava edellä 255 kohtaan ja todettava, ettei sitä, ettei rikkomista ole uusittu, voida sellaisenaan pitää lieventävänä seikkana.

265 Myöskään se toteen näyttämätön väite, että koska nykyiset osakkaat hankkivat Barlon omistukseensa ”vihamielisen” julkisen ostotarjouksen kautta, ne eivät pystyneet tekemään yritystarkastusta eivätkä olleet tietoisia mahdollisen rikkomisen olemassaolosta, ei ole omiaan vähentämään kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta eikä vaikuttamaan sakon määrään siltä osin kuin sen tavoitteena on ehkäisevä vaikutus.

266 Näin ollen käsiteltävä väite on hylättävä.

– Aktiivinen yhteistyö menettelyissä, jotka koskevat yhteistyötiedonannon soveltamisalaan kuulumattomia tapauksia

267 Kantajien mukaan ne ovat toimineet täydessä yhteistyössä komission kanssa koko hallintomenettelyn ajan. Ne katsovat tehneensä näin pyrkiessään vahvistamaan tosiseikkoja, joita niillä ei ollut välittömästi saatavillaan, ja toteuttivat sen takia merkittäviä toimia. Niiden mielestä komissiolla ei ollut perusteita kieltäytyä ottamasta tätä näkökohtaa huomioon lieventävänä seikkana riidanalaisessa päätöksessä.

268 Tästä on syytä muistuttaa, että komissio on suuntaviivojen 3 kohdan kuudennessa luetelmakohdassa esittänyt lieventävän olosuhteen, joka liittyy yrityksen todelliseen yhteistyöhön menettelyssä, joka koskee yhteistyötiedonannon soveltamisalaan kuulumattomia tapauksia.

269 Komissio on riidanalaisen päätöksen 392 perustelukappaleessa todennut edellä mainitun suuntaviivojen kohdan nojalla tutkineensa, oliko jonkin asianomaisen yrityksen yhteistyö mahdollistanut sen, että sen oli ollut helpompi todeta rikkomus. Riidanalaisen päätöksen 393 perustelukappaleessa se on todennut, että kun otettiin huomioon niiden yhteistyön laajuuden ja merkityksen vähäisyys sekä sen, että ne olivat myös kiistäneet tosiseikat kyseisen vähäisen yhteistyön ulkopuolella, olemassa ei ollut mitään muuta olosuhdetta, josta voisi aiheutua sakkojen määrän alentaminen yhteistyötiedonannon soveltamisalan ulkopuolella, mikä salaisten yhteistoimintajärjestelyjen osalta voi joka tapauksessa olla vain hyvin poikkeuksellista.

270 Tästä on todettava, että komissio on perustellusti katsonut, että suuntaviivojen 3 kohdan kuudennen luetelmakohdan soveltamisen pitäisi salaisten kartellien tapauksessa olla poikkeuksellista.

271 Kyseisen säännöksen soveltamisesta ei nimittäin voi seurata, että yhteistyötiedonanto menettäisi tehokkaan vaikutuksensa. Kyseisestä tiedonannosta ilmenee selvästi, että siinä määritellään ne rajat, joissa yrityksille, jotka ovat tai ovat olleet osallisina unioniin vaikuttavissa salaisissa yhteistoimintajärjestelyissä, voidaan palkita se yhteistyö, jota ne ovat tehneet komission tutkinnan aikana. Tästä seuraa, että yritykset voivat lähtökohtaisesti saada sakon määrää alennetuksi vain silloin, kun ne täyttävät kyseisessä tiedonannossa asetetut edellytykset.

272 Oikeuskäytännössä on siten esimerkiksi jo todettu, että komissio saattoi rajata suuntaviivojen 3 kohdan kuudennen luetelmakohdan soveltamisen siihen yritykseen, joka ensimmäisenä toimitti sille tietoja, joiden perusteella se pystyi laajentamaan

tutkintaansa ja aloittamaan tarvittavat toimenpiteet vakavamman tai kestoltaan pidemmän rikkomisen toteamiseksi (asia T-11/05, Wieland-Werke ym. v. komissio, tuomio 19.5.2010, 232 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa; ks. myös 234 kohta).

273 Nyt käsiteltävässä asiassa on yhtäältä todettava, etteivät kantajat mainitse riittävän yksityiskohtaisesti, miten ja missä määrin komissio on voinut niiden yhteistyön ansiosta todeta väitetyt tosiseikat.

274 Vaikka ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan tarkastelusta ilmenee toisaalta, että tietyt kantajien väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa vahvistamat seikat auttoivat komissiota toteamaan Barlon osallistumisen useisiin kilpailunvastaisiin kokouksiin, on kuitenkin korostettava, että kantajat kiistävät edelleen nimenomaan sen tosiseikan, että edellä mainittu vastaus väitetiedoksiantoon on ollut omiaan osoittamaan niiden vastuun kartellista.

275 Näin ollen ei ole osoitettu sellaisten seikkojen olemassaoloa, joiden perusteella pyydetty lieventävä seikka voitaisiin ottaa huomioon.

276 Näin ollen käsiteltävä väite on hylättävä.

277 Lopuksi on todettava, että siltä osin kuin tietyt kantajien toisen kanneperusteen yhteydessä esittämät väitteet on ymmärrettävä siten, että ne tarkoittavat sakon määrän ja erityisesti myönnettyjen alennusten tason määrittämistä koskevan perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä (ks. edellä 196, 217 ja 218 kohta), ne on hylättävä. Edellä esitetystä nimittäin ilmenee, että komissio on esittänyt riittävällä tavalla ne arviointiperusteet, joiden avulla se on määrittänyt sen kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston, johon kantajat ovat syyllistyneet, sekä 335 ja 372–374 perustelukappaleessa

ne syyt, joiden takia se päätti alentaa niiden sakon määrää. Näin ollen se on täyttänyt perusteluvelvollisuudesta johtuvat aineelliset vaatimukset (ks. vastaavasti asia C-248/98 P, KNP BT v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9641, 42 kohta). On todettava erityisesti, ettei komission tarvitse tällä perusteella ilmoittaa päätöksessään sakkojen laskentatapaan liittyviä numerotietoja (ks. edellä 131 kohdassa mainittu asia Microsoft v. komissio, tuomion 1361 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja ettei se ollut velvollinen perustelemaan enempää myönnettyjen alennusten tasoa.

Päätelmä

278 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että riidanalainen päätös on kumottava yhtäältä siltä osin kuin siinä todetaan kantajien osallistuneen kartelliin 1.11.1998 ja 23.2.2000 välisenä aikana ja toisaalta siltä osin kuin siinä todetaan, että ne ovat rikkoneet EY 81 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa, koska ne ovat osallistuneet sellaisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen, jotka koskivat paitsi PMMA-levyjä myös PMMA-muovauskompaundeja ja PMMA-saniteettituotteita. Kumoamisvaatimus on hylättävä muilta osin.

279 Sakon määrän määrittämisestä on todettava, että kaikesta edellä esitetystä ilmenee, että yhtäältä komission riidanalaisen päätöksen 353 perustelukappaleessa soveltama laskentapohjan 20 prosentin korotus on korvattava 10 prosentin korotuksella ja toisaalta on hylättävä vaatimukset sakon määrän alentamisesta muilta osin.

280 Näin ollen kantajille riidanalaisen päätöksen 2 artiklan nojalla määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 8 250 000 euroa.

Oikeudenkäyntikulut

281 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan on niin, että asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdan mukaan, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, tai jos siihen on muutoin erityisiä syitä, unionin yleinen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan.

282 Nyt käsiteltävässä asiassa kantajien vaatimukset on hyväksytty osittain ja komission esittämät vaatimukset kanteen hylkäämisestä kokonaan on näin ollen hylätty. Kantajien vaatimukset riidanalaisen päätöksen kumoamisesta kokonaan niitä koskevilta osin on kuitenkin hylätty. Asian olosuhteita arvioidaan siis oikein, kun päätetään, että kantajat velvoitetaan vastaamaan 60 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan ja korvaamaan 60 prosenttia komission oikeudenkäyntikuluista, kun taas komissio velvoitetaan vastaamaan 40 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan ja korvaamaan 40 prosenttia kantajan oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 31.5.2006 tehdyn komission päätöksen K(2006) 2098 lopullinen (asia COMP/F/38.645 – metakrylaatit) 1 artikla kumotaan yhtäältä siltä osin kuin siinä todetaan, että Quinn Barlo Ltd, Quinn Plastics NV ja Quinn Plastics GmbH ovat rikkoneet EY 81 artiklaa ja Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen 53 artiklaa, koska ne ovat osallistuneet sellaisten sopimusten

ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen, jotka koskivat paitsi polymetyylimetakrylaattilevyjä myös polymetyylimetakrylaattimuovauskompaundeja ja polymetyylimetakrylaattisaniteettituotteita, ja toisaalta siltä osin kuin sinä todetaan näiden yhtiöiden osallistuneen kartelliin 1.11.1998 ja 23.2.2000 välisenä aikana.

2) **Sakon, jonka maksamisesta Quinn Barlo, Quinn Plastics NV ja Quinn Plastics GmbH ovat yhteisvastuussa päätöksen K(2006) 2098 lopullinen 2 artiklan nojalla, määrä vahvistetaan 8 250 000 euroksi.**

3) **Kanne hylätään muilta osin.**

4) **Quinn Barlo, Quinn Plastics NV ja Quinn Plastics GmbH vastaavat 60 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan, ja ne velvoitetaan korvaamaan 60 prosenttia Euroopan komission oikeudenkäyntikuluista.**

5) **Komissio vastaa 40 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan, ja se velvoitetaan korvaamaan 40 prosenttia Quinn Barlon, Quinn Plastics NV:n ja Quinn Plastics GmbH:n oikeudenkäyntikuluista.**

Czúcz Labucka Gratsias

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä marraskuuta 2011.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian tausta ..... II - 7965

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 7971

Oikeudellinen arviointi ..... II - 7973

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee EY 81 artiklan rikkomista ..... II - 7973

Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, jonka mukaan niitä kokouksia ja muuta yhteydenpitoa ja tietojenvaihtoa, joihin Barlo on osallistunut, on arvioitu virheellisesti ..... II - 7974

– Neljä kokousta, joihin kantajat myöntävät Barlon osallistuneen ..... II - 7974

– Barcelonassa touko-kesäkuussa 1999 pidetty riidanalainen kokous (riidanalaisen päätöksen 164 perustelukappale) ..... II - 7992

– Muun yhteydenpidon tai tietojenvaihdon, johon Barlon väitetään osallistuneen, puuttuminen ..... II - 8000

– Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäiseen osaan liittyvä vaatimus .... II - 8002

Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan Barlon osallistumista kolmea PMMA-tuotetta koskevaan ”yhtenä kokonaisuutena pidettävään yhteiseen kilpailunvastaiseen hankkeeseen” on arvioitu virheellisesti ..... II - 8002

Ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan Barlon osallistumista jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen on arvioitu virheellisesti ..... II - 8011

Toinen kanneperuste, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdan ja suuntaviivojen rikkomista ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista ..... II - 8015

Toisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee väitetyn rikkomisen keston virheellistä arviointia ..... II - 8016

Toisen kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan väitetyn rikkomisen vakavuus on arvioitu virheellisesti ..... II - 8018

Toisen kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan lieventäviä seikkoja on arvioitu virheellisesti ..... II - 8029

– Passiivinen ja vähäinen rooli rikkomisen toteuttamisessa ..... II - 8030

– Kilpailusääntöjä rikkovien sopimusten ja käytäntöjen jättäminen toteuttamatta käytännössä ..... II - 8033

– Rikkomisen lopettaminen varhaisessa vaiheessa ..... II - 8038

– Kilpailusääntöjen noudattamista koskevan ohjelman käyttöönotto ..... II - 8039

– Taloudellisen hyödyn puuttuminen, ehkäisevän vaikutuksen takaamisen tarpeettomuus ja suhteellisuusperiaate ..... II - 8041

– Aktiivinen yhteistyö menettelyissä, jotka koskevat yhteistyötiedonannon soveltamisalaan kuulumattomia tapauksia ..... II - 8042

Päätelmä ..... II - 8045

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 8046